

Ohlédnutí za 37. ročníkem Parconu aneb Když se rojí fanoušci sci-fi, nechybí ani Nohavica

Jarek Nohavica v zajetí mimozemšťanů, Vladivojna La Chia, Ondřej Neff, překladatelské oříšky, šermířská klání, katakomby, ale i vysoká věž s výstavou v kupoli, to vše a mnoho dalších překvapení čekalo na účastníky celorepublikového srazu fandů sci-fi Parcon, který se tentokrát konal v Bílovci. Malebné slezské městečko se tak na tři dny stalo útočištěm vesmírných nájezdníků, ale i tří stovek nadšenců všech generací.

Parcon má poněkud spletitou historii a patří k nejstarším setkáním nadšenců pro sci-fi. Na Ostravsku se konal potřetí a za jeho organizací stále stojí titíž lidé.

Píše se rok 1982 a bílovecký rodák, student Pavel Poláček pořádá v Pardubicích první ročník srazu fanoušků vědecko-fantastické literatury. Není to lehké, musí přesvědčit místní ideology, aby setkání povolili, potřebuje k tomu ta správná razítka, ale nakonec se zadaří. Podle místa srazu jej začnou nazývat Parcon a tento název zůstává, i když je akce nakonec putovní a postupem času se stane největším setkáním příznivců žánru v Československu. Parcon má dokonce svou vlastní literární soutěž o Cenu Karla Čapka a uděluje i zvláštní cenu Mlok, povětšinou za zasluhy.

Nyní, o šestatřicet let později se v Bílovci uskutečnil zatím jeho poslední ročník. Pavel Poláček stále neúnavně s typickým zápalem pro věc společně s ostravskými kolegy připravil jeho speciální vydání, které ostravský guru Aleš Koval označil nápaditým podtitulem Bez překladu to nejde. Nápad k nezaplacení. „Protože pod to můžeš dát všechno,“ prozrazuje v zákulisí.

A nejen to, akce závislá mnohdy na ortodoxních sci-fi příznivcích konečně získala tolik potřebný přesah.

Do Bílovce se sjíždějí osobnosti, které byste na první pohled mezi stylově oděnými příznivci Hvězdných válek nebo elfy se špičatými slechy nečekali, svou účastí překvapuje zejména Jarek Nohavica. Slezský bard si sem odskočí bez kytary a heligony, aby jen tak „nasucho“ v zámeckém sále zarapoval pár vět dokládajících práci na překladech Mozartových oper, respektive jejich libret, a také prozradil něco o otextovávání písní.

Na setkání přijíždí dokonce o hodinu dříve a nechává se vyfotografovat s fanoušky Hvězdných válek. Ohlas má obrovský i bez jakékoliv prezentace, vše, co potřebuje, má jako správný knihovník načrtnuto na několika kartičkách. Jen občas do taháku nakoukne a připomene třeba ukázky z překladu slavné Poeovy básně Havran. Jak jinak, lepší příklad v češtině nenajdeš.

Jarek přichází nachlup včas a publiku uděluje pověstný pokyn: Tak, a teď si mě rychle vyfotografujte, pak už nic. Poslouchá i Ondřej Neff, stejně jako řada hostů akce a samozřejmě překladatelé, na které se písničkář s důvěrou obrací, však oni přece vědí. Uprostřed zápalu jej nevyvede z rovnováhy ani rušící mobil. Kdopak nám to telefonuje na Mistrově přednášce?! Ouha, samotný šéf akce pan Koval. „Vyhoď to z okna,“ kontruje Nohavica, známý svou alergií na podobné rušivé elementy. „Nelze, na okně je síť,“ odpovídá guru a telefonuje dál.

Dokončení na straně 5

OBSAH

Ohlédnutí za 37. ročníkem Parconu	1	Kompletní výsledky 37. ročníku CKČ	18
Čtenářův průvodce po Interkomu	2	Upíří v brigádě socialistické práce	20
Hvězdný bulvár	3	Čekání na díru do hlavy	21
Jak se dostat do Walhally	6	Řekni to jinak – ať tě nesmažou	22
Parcon 2018: Sci-fi ve všech podobách	8	Souhvězdí zla	23
Pat Murphyová: Město, nedlouho poté	9	Civilizační šok ²	24
Neal Asher: Temná inteligence	11	Já o voze, on o koze	26
Bradbury nočně plesá	13	Časem s vědou – srpen	27
MESOPOTAMIS v Liberci	14	Příroda sobě, příroda nám	28
Zpravodaj CKČ	15	Časem s vědou – září	29
Nejfantastičtější svět? Žijete v něm!	15	Morfologie objevu	30
Od GDPR po genger – všechno sci-fi	16	Jan Vojtíšek jako spoluautor hororů	31
Takový (ne)normální svět	17	Antologie Androgyn	32

Čtenářův průvodce po Interkomu

K obsahu tohoto čísla

Patřím k buditecké generaci československého fandomu (v dávných počátcích jsme si dokonce říkali SF hnutí), něco z toho mi zůstalo dodnes, například když se k oblíbě SF přihlásí nějaká známá osobnost, neodolám a zaznamenám to na stránkách Interkomu pro budoucnost, a pokud dokonce napíše něco pod vlivem přečteného, ať už jde o jakkoli starou klasiku :-), neodolám a text přeberu, možná si vzpomenete na kontrafaktuální historie ekonoma Pavla Kohouta, dnes na stranách 22 a 23 přinášíme podobně inspirované texty Mariana Kechlibara.

Rozhovorem s Andrzejem Pilipiukem pokračujeme v sérii článků o jeho návratu na českou scénu.

Asi jste si už všimli, že naše recenzní rubrika nepase po novinkách, to rádi necháváme internetovým vydavatelům, vlastně se ani nezaměřujeme na recenze těch nejlepších knih, i když ty se snažíme nepominout, to důležité je pro nás, zda rozebíraná práce přivedla recenzenta k nějakým novým myšlenkám či úhlům pohledu. A to se myslím v tomto čísle opravdu podařilo.

A konečně přinášíme kompletní výsledky Ceny Karla Čapka s podrobnou tabulku o umístění všech prací.

Zdeněk Rampas

Předplatné

Pokud nechcete ve starších číslech IK hledat, kam poslat 300 Kč předplatného, pro platbu z ČR používejte číslo konta: **2700397108/2010** a pro platbu ze SR IBAN: **SK89 8330 0000 0027 0039 7108** (zadejte jako vnitrostátní převod).

Z. R.

Zemřel Pavel Toufar

Vystudovaný doktor práv, ale prvořadě autorský fenomén a autor více než stovky publikací. Byl to mezi jiným i autor science fiction a rozhodně skvělý muž. Borec. Tak jsem jej aspoň poznal já. Perfekcionista ve všem, co dělal, a především v kosmonautice. Přijel, když jsme jej s Janou Horákovou pozvali do Knihovny města Plzně, aby vystoupil v cyklu Záhady a záhadologové, ale poprvé jsem jej potkal několik let předtím na Světě knihy. Vysoký, vstřícný muž, nezaujatý a přátelský, spojený s legendou svého staršího přítele Ludvíka Součka. Pověst, že mu „ukradl“ Tušení světa, třetí díl plánované trilogie, byla koneckonců i svého druhu reklamou.

Chťel jsem, aby Pavel, jemuž bylo letos 13. července sedmdesát, udělal u nás ještě pořad ke čtyřicátému výročí Součkovy smrti 26. prosince.

Je to vlastně jen pár dní, co jsem s ním hovořil naposled a opětovně mu navrhl, aby přijel vyprávět, a to nejen o Ludvíku Součkovi. „Shrnu situaci!“ opáčil úvodem, načež poreferoval o svých zdravotních strastech. Jenže... Určitě nikoli způsobem, z kterého bych já vytušil jakékoli nebezpečí smrti. Ne. Ani vzdáleně mě nenapadlo, že mu smrt hrozí, a dobře jsem si uměl naopak představit, že zde bude tato zásobárna energie do sta. Byl to člověk, s kterým jsem se bohužel dosti minul, ač měl povahu, která mi seděla. Toužil jsem ho navštívit, ale tady máte problém některých lidí. Bojí se všech, u nichž cítí, že je převyšují, že je překonávají jako tvůrci. Až moc a zbytečně se ostyčejí.

Pavel Toufar mi nakonec navrhl, abych se mu ozval zhruba v polovině letošního listopadu, a já věřil, že bude již fit a přijede vozem do Studijní a vědecké knihovny v Plzni. Vzpomínal jsem na chvíle, kdy zaparkoval před tou Městskou. A bude tu zas!

To se bohužel nestalo, pořad se neuskuteční, a když zemře někdo, kdo vám imponoval, bolí to zvláště v případech, kdy jste mu ještě neřekli vše, co jste mu říct chtěli.

Novinář a spisovatel Pavel Toufar zemřel 26. září 2018. Je to velká škoda.

Ivo Fencel (redakčně zkráceno)

interkom

INFORMAČNÍ SERVIS ČESKOSLOVENSKÉHO FANDOMU

číslo 8-9/2018 (320)

Adresa redakce

INTERKOM

Letecká 6,
161 00 Praha 6, ČR

e-mail: zrampas@gmail.com

<http://interkom.vecnost.cz>

Šéfredaktor

Zdeněk Rampas, MCL

Grafická redaktorka

Kristýna Benediktová

Redakční kruh

Franta Houdek a Michaela

Autoři tohoto čísla

Ivo Fencel, Martin Gilar,
Jirka Grunt, Franta Houdek,
Martin Jiroušek, Marian Kechlibar,
Karlička Klihosmečková,
Jára Mikovec, Ondřej Neff,
Julie Nováková, František Novotný,
Andrzej Pilipiuk, Pavel Štarha,
Zdeněk Rampas, Jiřina Vorlová

Fotografie

Dalibor Čáp, Katule,
František Novotný

Sponzoři tohoto čísla

Jiří Doležal, Jiří Grunt,
Daniela Kovářová, Pavel Kavánek

Vychází nepravidelně.

Uzávěrka tohoto čísla
byla dne 29. 9. 2018

ISSN 1212-9089

Všechny články a recenze

© INTERKOM

interkom 8-9/2018

Hvězdný bulvár

Odposlechnuto

Fundamentální zákon americké politiky: konzervativci si myslí, že liberálové jsou hlupáci, a liberálové mají konzervativce za lítou zvěř.

Charles Krauthammer,
nedávno zemřelý politický komentátor

EU je pokračováním Německa jinými prostředky.

Peter Hitchens

Ne všechno se hodí k pivu, ale pivo se hodí ke všemu.

Ladislav Ják

Podle amerických psychologů existují dva hlavní důvody, proč muži tráví večery v barech a oddávají se alkoholu. Buď nemají ženu, nebo ji naopak mají.

NYX

◆ ◆ ◆

● **9. srpna** U Regenta oslavujeme narození dcery Milana Fibigerovičky. Jiřína dovekla Kočasy a Mloky, tak je konečně můžeme prohlédnout, na Parconu nebyl čas.

● **12. srpna** se vracíme z venkova a vrháme se na dokončení IK 6-7/2018.

● **13. srpna** vychází na liché pondělí, tak se vydávám s košíkem hrušek do Časlavské. Přijel jsem jako obvykle pozdě, ze tří Honzů chyběl Bidlo, dal přednost fotbalu, zbylo více hrušek pro ostatní.

● **15. srpna** se u nás zastavuje Mirka Dvořáková s manželem Richardem pro své výtisky druhého dílu Mizeonu.

● **16. srpna** halucinuje na téma Akademie na stránkách Hosta (www.h7o.cz) Boris Hokr. Konečně víme, čeho se měla Akademie v minulosti vyvarovat (neměla se snažit o vyprázdněné elitářství).

● **21. srpna** pořádáme politologické dopoledne u Ivana Hraníčky, on pak s Ottou jede koutnout na Václavák a z něho na Hedrlovský seminář.

● **23. srpna** U Regenta a pak večírek s Alenou Kastnerovou u Vilmy a Martina, sešlo se nás méně než obvykle, takže jsme se slyšeli ☺

● **24. srpna** se vzpamatovávám z Honzova znamenitého burčáku, když v mailu objevím prosbu Tomáše Hanáka o kontakt na Davida Horáka – kvůli jeho esejí o Chandlerovi – rád by ji přečetl zítra večer na zakončení Noir Film Festivalu na Křivoklátě. Chvilku mi trvalo, než jsem zjistil, o jaký text jde, a ještě delší chvíli, než jsem sehnal ten kon-

takt, od vydání Interkomu s textem Prosté umění psaní uteklo třináct let. Jestli vás zajímá, najdete jej na interkom.vecnost.cz/1995/19950861.htm.

● **30. srpna** chudák Vilma v brněnském studiu ČT v nějakém krutě ranním pořadu. Ale zvládla to na výbornou. Už umí mluvit skoro tak dobře jako psát.

● **31. srpna** u Pagiho slaví Pavel Březina půlkulaté pětapadesátiny. Myslel jsem, že jdu na narozeniny, ale zase jsem se nevyhnul indickému jídlu a filmu P. K. (153 minut indické bollywoodské hrůzy proloženými několika dobrými vtipy).

● **1.-5. září** si s Michaelou užívám dovolenou ve Špindlu.

● **6. září** u Regenta, loučíme se s Frantou, odjíždí na Jadran, po čase se ukázal Mike (Majk) s Litou. Ta končí v současné práci, tak jí dohodil něco v CERNu. M. dostal grant na detektor nabitých částic kosmického záření určený pro prostředí Van Allenových pásů s možností detekce primárního galaktického kosmického záření a energetických částic ve slunečních erupcích. Takže se zase nějaké zařízení od nás podívá časem do vesmíru.

A napsala nám Kiyomi Hirano, bude dva týdny v Praze, jen pár dnů před křtem tokijské antologie.

● **7. září** balíme s JO knihy pro Tokio. Viz str. 32.

● **8. září Jizák poprvé**, opět rodná sešlost u Balouna, chtěli jsme pak zúročit dlouhou cestu a potkat se s Čápoými, ale nebudou tou dobou v Praze. Alespoň jsem během cesty načelil kus Vzpomínek na Zemi a na zpáteční cestě jsme zašli do Sovových mlýnů na výstavu fotografií Cecila Beatona.

● **10. září** RUR v Časlavské, nové XB-1 a s reportáží z Parconu.

● **11. září** politologické úterý u Otty R., pak mě Ivan hodil domů a když jsme se loučili, přišel synek, že u plotu našel taštičku s několika platebními kartami a se dvěma kanadskými pasy (co by za to v Africe či na Ukrajině lidé dali, a Češi to zahazují), tak jsme chvíli googlovali a pak vše zavezli na kanadskou ambasádu. Naši čackou policii jsme tím raději nezatěžovali ☺

● **12. září Jizák podruhé** a zase v Balounově restauraci, tentokrát s Čápoými, Švachoučkovými a Marcelem Grünem. Filip, který se na to nejvíce těšil, je churavý a přepracován.

Slávek a Olina Švachoučková, já, Dana Čápoová, Marcel Grün a Dalibor Čáp

● **14. září** se vydávám do třetice na Jižák, tentokrát do Chodovské tvrže na předávání cen Miroslava Švandrlíka, zvědové mi totiž prozradili, že cenu získá i můj autor Miloš Uličný. Když jsem dorazil a předávání začalo, připadal jsem si jak na nějaké SF akci. Vedle Miloše si pro cenu přišla i Daniela Kovářová za knihu *Jak se žije padesátkám* a Jan Váchal za *Urnatour*, který jsem sice nevydával, ale k vydání připravil. Bylo uděleno i několik mimořádných ocenění osobnostem dle mého poněkud nesouměřitelným, vedle Jana Vodňanského, který celý večer provázel svými písněmi a poezií, dostal ocenění i Vlado Ríša (který sice vykonal spoustu záslužné a oceněníhodné práce, ale o jeho psaní je snad lepší taktně pomlčet, porota si zřejmě jeho texty, které jsou často k smíchu, spletla s humorem ☺).

Pořad sám byl dost dlouhý, a ačkoli přinejmenším Františka Vrbenská jako moderátorka viděla třeba na Akademii, jak se to nemá dělat, dopouštěli se pořadatelé obvyklých chyb, omluvou jim budiž, že nedorazil jejich asistent. V sále však byli hlavně vítězové, tak to tolik nevadilo. Vítězné práce vizte na straně 10.

Zašel jsem ještě na raut, kde jsem doufal potkat Danielu, ale bohužel jí zemřel otec, takže hned odjela. A já si odtamtud nejspíše dovezl následnou chřipku.

● **19. září** volá z Manily JE JO. Doporučil jsem mu, aby na křest japonské antologie (tuším se jmenuje Androgyn) pozval v Tokiu žijící Kláru Zieglerovou, asi nejslavnější scénografku současnosti (určitě z těch českých ☺), její manžel je tuším ředitelem Googlu pro jihovýchodní Asii, proto teď žije v Japonsku. Tak chtěl nějaké podrobnosti.

● **20. září** se pod koněm scházíme s Honzou Poláčkem, poprvé vidím Národní muzeum s opravenou fasádou) a potom i Kiyomi Hirano, která se po roce vrátila do Prahy. Společně se vydáváme k Regentovi, samozřejmě cesta k tram 11 se od minulého sudého čtvrtka změnila ve staveniště, takže Praha nezklamala, dobrodružství málem jak ve Vojslavicích aneb Vítějte v krajině, kde cizák zahyne.

U Regenta už na nás čekal Richard Šusta, pak dorazil Pagi

a Pavel Březina s Ivonou, která vlekla tašku svých knih, vrace-la se totiž z Hlavního nádraží, kde se účastnila jakési akce Literatura cestujícím. Což nakonec bylo docela šťastné, protože alespoň mohla Kiyomi ukázat svou poslední produkci. Honza Poláček donesl Spěšný vlak, Matylda a Smíchovského, takže doufám, že z toho něco časem vyjde i v Japonsku.

Pak ještě dorazil náš Pavel s Dagmar a Cordym, takže se večer příjemně protáhl.

● **22. září** probíhá v Městské knihovně Coniáš, bohužel já jedu na setkání se spolužáky ze střední školy do Pardubic. Až dodatečně mě napadlo, že jsem na akci mohl upozornit Kiyomi.

Sraz sám byl stejně nudný, jak si to asi umíte sami představit, doufal jsem, že to trochu oživí kniha jednoho ze spolužáků (viz Sojuz na vlastní kůži v IK 5/2018), ale jen jsem se tím usvědčil z naivity. Takže nakonec byla asi nejzajímavější cesta vlakem, kde mi spolucestující exspolužák vyprávěl, jak jeho zefák vydělal 120 milionů (jen Kč) na bitcoinech. Když jsem zmínil, že můj synek také těžil, dostalo se mi chápavého úsměvu, že zefák samozřejmě ne, on s nimi obchodoval, jsem asi stran té naivity nepoučitelný.

Po návratu se dovidám, že se nám pomnožila Julie Nekola Nováková. Serafínka má 3.2 kg a 50 cm. Blahopřejeme. Že se něco děje, jsem vytušil, už když mi Olša říkal, že poslední Juliin mail obsahuje doušku: „Musím končit, jedu na sál“.

● **23. září** probíhá v oslava NTM 55 let rozhlasového magazínu Meteor. Po včerejšku se necítím úplně fit, tak se tam vydala jen Michaela, ale alespoň nyní jsme nezapomněli přibrat Kiyomi.

● **24. září** dopoledne se ozval Richard Klíčnick, dohodl na čtvrtek u Vilmy a Martina večírek pro Aaronovitche. Já odpoledne беру Kiyomi do Čáslavské, ať pozná i knihkupecké podsvětí, možná tu narazí na spolufanyky mangy. Nakonec jsme z Čáslavské s Kiyomi a Honzou Vaňkem zajeli k nám kouknout na knihy o češtině. Večer se opět ozval Richard, jak je to s Julíí, zda by nechtěla s Aaronovitchem udělat rozhovor. Obávám se, že ta má teď jiné starosti i radosti.

Zdeněk Rampas

K překladatelskému motivu se na druhý den vrací zásadním příspěvkem spisovatel a novinář Ondřej Neff. Další veterán žánru a hodně všestranná osobnost zavzpomíná na časy, kdy překládal videokazety s pašovanými filmy. Fenomén rychlodabinu pro chudé patřičně odlehčí tím, že zabrousí až do protistátní činnosti.

Zámecké prostředí pod ochranou stavebního pletiva i familiární pohoda vše vcucnou a jako by se nechumelilo, akce funguje i s „vyrušujícím“ organizátorem. Telefonování nelze uniknout. Ostatně se jedná patrně o jedinou přednášku, na které se Aleš Koval v tom třídením shonu vyskytne. Jinak společně s týmem koordinuje celý bílovecký kolos včetně šermířů nebo hned tří výstav. Jedna z nich se nachází na nejvyšším bodě, místní kostelní věži. Cesta k ní je strmá, ale výhled okouzlující, stejně jako celý Bílovec včetně zámku a přilehlého letního kina. Pod radnicí na náměstí se ukrývají dokonce pravé katakomby, škoda jen, že se o nich tolik neví.

Z přednášek, které jsou povětšinou zaměřeny na prezentaci autorů a knižní témata, se vymyká třeba hned ta úvodní nazvaná Cesty po stopách bratří Čapků od Pepy Vašáta. Veterán sci-fi srazů, ale také člen Společnosti Karla Čapka je v tomto zahřívacím kole připraven velmi pečlivě. Dokonce tak, že mu v počítačové prezentaci nemohou konkurovat ani mladší specialisté. Základem je množství vlastních fotografií z míst spjatých se slavnými spisovateli a nechybí ani perličky v podobě lokálních specialit. Jednou z nich je například jediné existující sousoší Josefa a Karla. Jen občas některá poznámka vybočí mimo téma. Nevadí, přestože Čapkové mají dnes u středoškoláků pozici někde u Aloise Jiráska, cestování po české krajině pobaví.

Po čapkovské exkurzi přichází novodobější klasik Ivan Adamovič, autor vědecko-fantastického slovníku a řady antologií. Zaujme sloganem Projekt Eden a nejen diváci, hlavně on je uhrnut, zvláště dětskými hračkami s kosmickou náplní. Sice můžeme dumat, do jaké míry jeho zpráva o Kosmickém jaru z dob socialismu souvisí s překladatelstvím, rozhodující je v tuto chvíli definitivní zpráva o tom, jak byl rozvoj sci-fi v Československu formován ideologickými pohnutkami. Dobývání vesmíru bylo celospolečenským zájmem, nebyť organizací SSM, nejsou dnes ani scifisti, jak prozaické a prostoduché. Naštěstí je už rok 2018 a sci-fi se potácí jako ostatně skoro vše v existenční krizi. Kromě dnešního Bílovce, Poláčkově doupěti.

Mezi posluchači jsou přítomni mnozí, kteří sdílejí podobné zkušenosti, a tak se posléze zapojí do vzájemného výčtu vlastních husarských kousků, jenom ten táborák chybí.

Řada přednášek se nese až v příliš neformálním duchu. Veteráni vzpomínají a mladí bloudí kolem. Někteří pro jistotu ani nepřijedou, vlastně hlavní hvězda setkání, polský fenomén Sapkowski, chybí. Naštěstí Bílovec je fenomenální i bez něj. Místní udivují svým nasazením, s jakou chutí a vervou třeba renovují místní zámek, ve kterém prý svého času pobývala legenda mnoha dětství, samotný Karel May. Jen ten jeho rukopis, co zde vznikl, se prý záhadně ztratil, škoda že taky nezapojí i nějakou místní Bílou paní, satirický potenciál by české sci-fi rozhodně nechyběl.

Jedním z vrcholů celého setkání je i udělování Ceny Karla Čapka v pozdních večerních hodinách. V potemnělém letním kině ji za zásluhy o rozvoj fandomu oprávněně nezískává nikdo jiný než ostravský sci-fi guru Aleš Koval.

Bílovecký Parcon ve svém oboru patřil k těm nejpovedenějším. Na závěr vydařené sobotní přehlídky pak byla k vidění projekce fenomenální animované sci-fi Divoká planeta. Publikum ve zdejšímu honosném letním kině si ale muselo zvyknout, že neuslyší původní dabing a hlasy českých herců, ale rovnou živý hudební doprovod elektronické kapely Aid Kid. Den předtím na stejném místě fanoušky sci-fi provokovala ještě za denního světla hudební dračice v červených leginách Vladivojna La Chia.

Sci-fi v Bílovci ovšem zdaleka nekončí, až do září nabízí zámecká síň k vidění bohatou výstavu s názvem 40 let fandomového hnutí SF v Československu. Fandom se totiž na rozdíl od republiky nikdy nerozdělil. Naopak představuje vzácnou symbiózu a je na co se koukat. Například Pavel Poláček tady zpřístupnil raritní příspěvky ze společnosti Philipa K. Dicka, včetně Dickem namluvené audionahrávky. Sci-fi léto s inspirátorem kultovních hitů jako Blade Runner také není k zahoezení.

Martin Jiroušek / www.ostravan.cz

Jak se dostat do Walhally, aniž byste museli padnout na bitevním poli jako rek

Podle severských ság je Walhalla hodovní síň v zászvěti, kam Ódinovy dcery valkýry svážejí hrdinsky padlé válečníky, aby na věky věků hodovali s jejich otcem, nejvyšším severským bohem. Podle této definice nemá obyčejný smrtelník žádnou možnost, jak se do Walhally dostat. A přece to možné je, dokonce není nutné cestovat nijak daleko, z Prahy jen 250 km, takže se to dá zvládnout jednodenním výletem, buď soukromě, nebo s cestovní kanceláří.

Za tuto možnost vděčíme bavorskému králi Ludvíkovi I. z rodu Wittelsbachů, který panoval v letech 1825–1848. Ještě jako korunní princ měl zvláštní zálibu – sbíral mramorové busty významných mužů, majících za rodný jazyk němčinu. Zvolil toto kritérium, poněvadž v té době se ještě nedalo o německém národu hovořit, respektive politicky neexistoval. Na druhé straně bylo toto kritérium dostatečně pružné, aby mohl do své sbírky zařadit třeba Mikuláše Koperníka, ruskou carevnu Kateřinu Velikou nebo holandské admirály Maartena Trompa a Michiela de Ruytera. Jelikož si busty také nechával zhotovovat, sbírka utěšeně rostla, takže sotva se ohřál na trůně, začal v roce 1830 za státní peníze stavět památník, kde by svou kolekci bust německy hovořících císařů, králů a vojevůdců, ale také spisovatelů, filozofů, hudebníků, malířů a vědců vystavil.

Ludvík I. Bavorský pro stavbu budovy ve stylu helénské chrámu se sloupovým řádem kolem dokola vybral návrší nad Dunajem, asi 10 km po proudu od Regensburgu neboli Řezna. Jelikož památník měl osobnostem, jejichž busty jsou v něm vystaveny, též zajistit svého druhu nesmrtelnost, nazval jej bavor-

Takto vyhlíží svatyně německého národa uvnitř

ský král po vzoru mytické Ódinovy síně Walhalla. Velechrám německých velikánů byl dostavěn v roce 1842 a měl tvořit svatyni jednotného německého národa. Spolu se světoznámým novogotickým hradem Neuschwanstein se tak řadí ke kontroverzním stavbám, jež po sobě excentričtí bavorští králové z rodu Wittelsbachů zanechali.

V době otevření bylo ve Walhalle vystaveno 96 bust a 64 pamětních desek archaických osobností, jejichž podobizny se nedochovaly, například náčelníka Arminia, který porazil římské legie v Teutoburském lese, ostrogótského krále Theodricha Velikého či franckého krále Chlodvíka I. a kronikáře Bedy Ctihodného, přestože ten poslední žil v Anglii a byl Anglosas,

Ludvíkova Walhalla se vypíná nad Dunajem asi 10 km po proudu od Řezna

takže sice hovořil jazykem radícím se ke germánským, ale nazvat jej němčinou je hodně násilná zkratka. Právo na zařazení dalších osobností má bavorská vláda, která ještě v 19. století přidala jako první přírůstek bustu Martina Luthera, poté busty maršála Radeckého a řady hudebních skladatelů. Po druhé světové válce přibýly například Richard Strauss, Albert Einstein, Konrád Adenauer, Carl Gauss a Gregor Mendel. Přestože nacisté Walhallu ignorovali, uznala bavorská vláda za vhodné, aby do této svatyně německého národa byla též umístěna busta studentky Sophie Schollové, která byla popravena za odboj proti nacistickému režimu, a pod ní osazena pamětní deska, zasvěcená vzpomínce na všechny oběti „třetí říše“. Je ironií osudu, že v roce 2010 přibyla busta spisovatele a básníka Heinricha Heineho, který za

Busty jsou rozmístěny na stěnách po skupinách, ale bez jakéhokoli členění či logiky, takže despotičtí vladaři, feldmaršálové, malíři, hudební skladatelé, vědci a politici spolu někdy docela komicky sousedí

svého života proti památníku Walhalla ostře vystupoval. Celkem se od roku 2014 ve Walhalle připomíná 195 osob, z toho 12 žen. Je však s podivem, že chybí významný filosof, rodák z Královce Friedrich Nietzsche, přestože pro Immanuela Kanta se místo našlo, a též jsem postrádal snad největšího německého přírodovědce Alexandra von Humboldta. Na stěnách jsou ještě čtyři volná místa, ale v dohledné době má přibýt busta výtvarnice Käthe Kollwitzové a fyzika Maxe Plancka.

Architekt Leo von Klenze se inspiroval athénským chrámem Parthenonem. Reliéf na římsě severního průčelí (v záběru) zobrazuje bitvu v Teutoburském lese v roce 9 n. l., jižní pak znázorňuje vznik Německého spolku v roce 1815

tížnější je pak po těchto schodech sestupovat, obzvláště po dešti, jak se to stalo mně, neboť jsou navíc kluzké a není zde nic, o co by se mohl člověk opřít. Naštěstí jsem měl hůlku. A nakonec informace pro šetrivě. Vstupné do Walhally činí 4 Eura, pro skupinu 15 a více návštěvníků pak 3 Eura. Valkýry sice převážely padlé reky zadarmo, ale myslím si, že je lepší zaplatit 4 Eura a být živý než neplatit nic a být mrtvý.

František Novotný

Konečně autor Valhaly ve Walhalle. V pozadí helenizovaná socha krále Ludvíka I. Bavorského, který jako Ódin německým velikánům předsedá

Parcon 2018: Sci-fi ve všech podobách

Nejstarší československý con, kde se tradičně udílí Cena Karla Čapka i další ocenění jako Mlok za celoživotní zásluhy, každý rok nabývá jiné podoby. Loni v Pardubicích, připojený ke GameConu, mohl působit trochu odstrčeně, byť program se vydal. Letos v Bílovci už 37. ročníku conu podobný osud nehrozil – Parcon doslova obsadil místní zámek a knihovnu a přinesl s sebou nejen tradiční program, ale i jeho obohacení o více výtvarných a hudebních vložek a pozornost místních...

Česká fantastika ve vlaku i v televizi

Začínat reportáž z conu cestou na něj je sice klišé, ale tentokrát si ho neodpustím. Nejenže se organizátoři o hosty na programu skvěle starali a zajistili jim mimo jiné příjemnou dopravu až na místo, ale con díky tomu svým způsobem začal už ve vlaku Praha-Studénka. U jednoho stolku jsme tak společně s Františkou Vrbenskou a Janem „Johnakem“ Kotoučem vytvořili spisovatelský kroužek, každý vytáhl vlastní notebook a pustili se do práce na nejnovější knize nebo povídce k odezdání. Takhle také vzniká česká fantastika! Mohli jsme posloužit jako příklad do sobotního pořadu Jana Kotouče o tom, jak se (ne)žít psaním – pravidelná práce a dodržování uzávek (jedna mě čekala v neděli) jsou zkrátka potřeba.

Organizátoři – Aleš Koval, Pavel Poláček, Ivo Poledník a další – dokázali Parconu zajistit i mediální publicitu, což se nedaří často a za což jim také patří velké díky. Už v pátek se o conu objevila reportáž v ČT Událostech v kultuře. Příjezd televizního štábu, který potvrdil účast na poslední chvíli, organizačnímu týmu přidal práci navíc těsně před zahajováním conu, ale zvládli to na výbornou. Televize vyzpovídala hlavního organizátora Aleše Kovalu, jednoho ze zahraničních hostů Davea Lallyho, a nakonec i Františku Vrbenskou a mou maličkost. Zamrzí jen, že mi v reportáži mylně přiřkli spolueditorství série antologií *Lehké fantazijno*. Je nutné zdůraznit, že veškerou práci na ní odvedly Zuzana Hloušková a Františka a pocta patří jim a jejich týmu; já jsem se podílela pouze jako jedna z dvaapadesáti autorek.

Hudba a výtvarno v science fiction

Parcon dokázal příjemně překvapit i jinak. Zpestřením prvního večera se stal koncert Vladivojny La Chii. Ač to hudebně nebyl můj styl, prostředí letního kina u bíloveckého zámku – jím bylo využito dokonale. Prostředí jako takové se vydařilo – jak často konečně zažijete con na zámku? Sklepení se proměnilo v kantýnu Mos Eisley a deskohernu, příměří v hlavní sál a zámeckou kavárnu a první patro ve druhý přednáškový sál a výstavně-umělecký prostor. Když jsem v sále číslo dva poslouchala povídání Dava Lallyho a Bridget Wilkinsonové o Euroconech a Worldconech, mohla jsem si u toho prohlížet překrásné zařízení zámku – restaurované stolky a židle, obrazy na stěnách – a po skončení přednášky přejít vedle na působivou výstavu obrazů Rosany de Montfort, která dokonce jeden obraz malovala přímo na místě. Další výstava, tentokrát děl slavného výtvarníka Martina Zhoufa, se konala v muzeu vedle bíloveckého zámku a také rozhodně stála za navštívení.

Vedle výtvarné podoby fantastiky nechyběla ani ta divadelní (v podání souboru Odřívous) nebo hudební. Kromě již zmíněného pátečního koncertu u zámku se v bílovecké knihovně konala hudební přednáška známé violoncellistky Terezie Kovalové, která společně s dalšími hudebníky v sobotu večer doprodila promítání filmu *Divoká planeta* soundtrackem naživo. Pozvání na con přijal také Jarek Nohavica, který mluvil o překladu (nejen) ve světě hudby. O jeho přednášku byl ze strany návštěvníků conu i místních takový zájem, že jsem se do sálu zaplněného jako konzerva sardinek už bohužel nedostala, nicméně „z druhé ruky“ jsem slyšela samé nadšení.

Bez překladu to nejde...

Z dalších slavných hostů se měl zúčastnit polský spisovatel Andrzej Sapkowski, který ale bohužel musel ze závažných důvodů účast jen několik dní před akcí zrušit. Zahraničních hostů ovšem nebylo málo – z Velké Británie dorazili již zmínění David J. Lally a Bridget Wilkinsonová, známí v rámci evropského fandomu, a z Polska přijeli překladatelé Joanna Czaplińska a Piotr Cholewa. Ostatně „bez překladu to nejde“ se stalo mottem letošního ročníku Parconu. Jak zahraniční hosté, tak i čeští překladatelé jako třeba Stanislav Komárek, Dana Krejčová, Marek Tvrďý nebo Milan Pohl, to ve svých pořadech potvrdzovali.

Bez překladu by se spousta zajímavé zahraniční literatury (ale i hudby) nedostala k českým čtenářům – ovšem ani česká fantastika by se nepropracovala do zahraničí. Právě o moderní české SFF v jiných jazycích jsem mluvila ve své přednášce. Je škoda, že diplomatické povinnosti zabránily přijet dalšímu očekávanému hostovi – velvyslanci ČR na Filipínách, Jaroslavu Olšovi Jr., který pro pronikání české SFF za hranice udělal obrovské množství práce a který měl na conu mluvit o aktuálním tématu SF boomu v Asii.

Nechyběli ani tradiční spisovatelští hosté – kromě už zmíněných Miroslav Žamboch, Juraj Červenák, Ondřej Neff, Vilma Kadlecká, Karolina Francová, Hanina Veselá, Vlado Riša, Jana Richterová a další. Herní svět zastupoval Martin Klíma, jeden z autorů počítačové hry *Kingdom Come: Deliverance*. Nakonec sobotní večer patřil tradičnímu vyhlašování CKČ a předávání Mloků. Cenu za celoživotní přínos fandomu obdržel Aleš Koval a vzhledem k právě proběhlému conu nemohlo být ocenění případnější.

Ale abych jen nechválila – slavnostní zahájení conu v podobě šermířského vystoupení se výrazně pozdilo a i později tu a tam nastávaly drobné zmatky. Tak jako každý con měl i bílovecký Parcon své mouchy. Nešlo ale o nic, co by přinejmenším mně zkazilo celkový pozitivní dojem. Účast řady zahraničních i „mimofandomových“ hostů, představení jiných uměleckých forem než literatury, komiksu, filmu a her – to vše dělalo letošní Parcon oproti jiným ročníkům výjimečným. Snad se do Bílovce, který conu vyšel vstříc a připravil všem příjemné uvítání, ještě někdy vrátí – a mezitím tu jistě budou tradiční komorní Bílcony.

Julie Nováková / XB-1

Pat Murphyová: Město, nedlouho poté

Naše zkušenosti ukazují, že některé hodnoty, kterých bychom si rádi cenili vysoko, prohrávají v praktickém střetu s hodnotami, kterým přisuzujeme hodnotu nižší (nebo které dokonce rovnou odsuzujeme). Kniha Pat Murphyové zkoumá svět, jehož povaha se do určité míry změnila, takže je možné si realisticky položit otázku, zda je možné, aby umění zvítězilo nad násilím, a to nejen v morální rovině, ale i v bezprostředním, doslovném smyslu. Příběh jsem vnímal jako navrstvený ze tří poměrně odlišných rovin; a každá z nich na mne působila dost rozdílným dojmem.

Nejprve se setkáme s řadou postav, přičemž každá je vystižena malou črtou. To je méně než hutná charakteristika postavy v povídce a rozhodně méně než komplexní charakteristika postavy v románu. Dalo by se říci, že každá z úvodních kapitol *Města, nedlouho poté* je spíš fragmentem povídky. S některými postavami se setkáme opakovaně, takže jejich fragmenty se stávají komplexnější, některé zůstanou jen letmo načrtnuté. Snad jen v jediném případě je součástek tolik, aby vznikl příběh podle obvyklých nároků, takže – zpětně viděno – je kniha vlastně delší povídka neobvyklým způsobem doplněná na román. Tato kompoziční metoda nemá v knize žádnou specifickou roli a řekl bych, že její hodnocení závisí hlavně na naturelu čtenáře. V předkládané podobě je kniha stručná: každá ze součástek je nicméně napsána literárně odpovídajícím způsobem, takže se rozhodně nedá říci, že by zůstávala na úrovni tezovitého syžetu, ale spojnice od čtenáře k postavám nejsou rozvinuté. Musel jsem čtení pravidelně přerušovat a vynaložit dostatečnou dávku úsilí, aby mi na osudu postav začalo záležet, abych s nimi navázal trvalejší emocionální kontakt. Na druhou stranu se zdá, že by nic nebránilo tomu, aby byla kniha rozepsána na běžný román: všechny klíčové součásti vlastně máme k dispozici, stačilo by jen doplnit propojky, které vedou a udržují naše prožitky, kterými nám autoři obvykle usnadňují vžít se do odlišného světa. To je pochopitelně iluze, protože podobné rozpracování by román a jeho atmosféru nevyhnutelně změnilo, ale kniha prostě budí dojem, že je jakousi hutnou esencí obsáhlejšího románu.

Jestliže poněkud nesouvislé stavební prvky nakonec vytvářejí dojem jednoty, vlastně tím říkám, že na další úrovni, tedy z hlediska celkového příběhu je kniha uspokojivá, a to i podle obvyklých měřítek. A je-li něco v pořádku, není nutné obsáheji o tom hovořit. Čas z titulu knihy je časem ne příliš dlouho po celosvětové epidemii nemoci s vysokou úmrtností. Tato dnes už klasická dramatická situace však není tím, co bychom čekali, protože město z titulu knihy, San Francisco, se následkem katastrofy nějak změnilo, je zvláštním a snad i magickým mís-

tem. A právě situaci postavenou na minulém a známém v kontrastu s tajemným a tušeným zvládla autorka dobře. Nevyhýbá se zodpovědnosti, takže všechny náznaky z počátečních částí knihy docházejí postupně naplnění. Její neobvyklé reálie však nejsou dekorací nebo manýrou, spíše představují nový způsob, jak pro nás znovu oživit věci, o kterých se příběhy vyprávěly vždycky. Díky tomu i role, které jednotlivé postavy v příběhu nakonec sehrají, jsou i ve světě, jehož povaze nerozumíme, dobře srozumitelné a dramaticky dávají smysl. Post-apokalyptické město obývané umělci je ve značné míře založené na vizuálních dojmech a osobně jsem velmi ocenil, že při jejich popisech Pat Murphyová příliš nesklouzává k dnes tak rozšířenému nešvaru filmového vidění. Její evokace obrazů a scén si zachovávají literární náročnost, žádná pokleslá panoramata a dynamika vytvářená střihy.

Nicméně úspěch knihy v rovině příběhu je v rozporu s tím, co se na knize z počátku zdálo být přitažlivé, tedy s jinakostí světa, kde se příběh odehrává. Vyústění příběhu, i když logické a věrohodné, ukazuje, že by se totiž téměř mohl odehrát i ve světě podstatně méně specifickém. *Město, nedlouho poté* je proto kniha trochu rozporná. Jsou chvíle, kdy nabízí úchvatnou vizi nečekané síly, která se člověku vryje do paměti. Východiskem udá-

lostí je například svět, který se bojí války, ale příčinou katastrofy, která jej téměř zničí, nakonec není válka, ale snaha dosáhnout míru – motiv z hlediska knihy spíše okrajový, který v ní ale hluboce a opravdově zarezonuje. Ke svému vlastnímu tématu, tedy k povaze umění, k hodnotě neužitečné tvořivosti, ke schopnosti transformovat přirozenost kulturou, k antropologickým podmínkám nutným pro změnu společenských vazeb a podobně, říká jen málo, a to jak z hlediska jednotlivých postav, tak z hlediska komunity, kterou tvoří. Zdá se mi, že na rozdíl od roviny příběhu se zde jednotlivé „scény“ nepřenášejí v žádný celek, zůstávají osamocenými peripetiemi nebo jednotlivými postřehy. Tomu nakonec odpovídá i povaha jednotlivých uměleckých děl, které jsou v knize porůznu popisované. Mají – přinejmenším ta z nich, která hrají významnější roli – moderní povahu instalace nebo performance. To znamená, že můžou vyvolávat silný individuální prožitek, můžou případně i správně reflektovat určitou sociální situaci, dokonce jsou díky magičnosti světa schopny dosahovat i zásvětného přesahu. V žádném smyslu však nejsou konvergentní, aktivně nevytvářejí ani pasivně nereflktují žádnou realitu, ani fiktivní ani skutečnou, která by se mohla stát protiváhou přirozenosti a tedy i naší běžné zkušenosti.

Z více důvodů se nabízí srovnání s románem Ursuly Le Guinové *Vyprávění*, který vyšel ve stejné edici nedávno. Paní Le Guinová vychází ze situace, která je svým způsobem obyčej-

nější, ale jejím postupným rozvíjením dosahuje zcela mimořádné vnitřní komplexity. Díky tomu nakonec dokáže nabídnout alternativní existenciální prožitek, takže její kniha patří k nejlepším výsledkům fantastického žánru. Podobná cesta „tam a zase zpátky“ má potenciál rozšířit naši zkušenost o něco, co jsme zatím neznali, nikoliv nám jen znovu oživit to, co už víme. *Město, nedlouho poté* je knihou ze světa na první pohled neobvyklejšího, zajímavějšího a imaginativnějšího, ale ze své odlišnosti nakonec vytěží méně. Příliš ustupuje našim přirozeným dramatickým očekáváním, i když se na první pohled zdá být právě naopak příběhem o inovativní síle kultury. Představuji si, že bych četl povídku odehrávající o sto nebo dvě stě let později. Myslím, že události ze světa Pat Murphyové budou záj-

mavou legendou, která bude mít svoji dramatickou sílu, možná bude někoho inspirovat, ale fakticky bude pouze ornamentem, lokální kulturní ozdobou. Kdežto příběh Ursuly Le Guinové mohl být v jejím světě změnou noty, která si nakonec vyžádala úpravu celé melodie, tedy něčím, co bude nutné nově včlenit do běžné zkušenosti, co učiní naši kulturu schopnou pojmout rozrůznější, komplexnější prožitky. Nerad bych ale vzbudil dojem, že je proto kniha Pat Murphyové nepodařená. Je snad očividné, že už jen tím, jak sugestivně dokáže vyvolávat zajímavé otázky, přesahuje úroveň běžné zábavné fantastiky. Nemůžu ani vyloučit, že najde-li si někdo k jejím hrdinům cestu snadněji, odmění se mu ještě více než mně. Za zkoušku to podle mne stojí.

Jiří Grunt

Ještě jednou: Město, nedlouho poté

Pořídili jsme si domů další vydavatelský počín p. Jakuba Němečka, tj. jednomužného vydavatelství Gnóm!

Kniha *Město, nedlouho poté* naplnila vydavatelské předsevzetí a čtenářský příslib: kratší román fantastického žánru, literárně hodnotný, citlivě přeložený, prezentovaný jako fyzicky pěkná knížka, kterou jsem s potěšením nosil pár dnů všude s sebou. K důkladnému provedení knihy patří malá mapa San Franciska, několik poznámek překladatele a stručný doslov, který představuje autorku.

Děj se odehrává ve Spojených státech zhruba v současnosti, avšak v postapokalyptické situaci – nedlouho po apokalypse, jak vyplývá již z názvu. V důsledku infekce se Země téměř vylidnila a v rozpadajících se zbytcích naší civilizace se ustavují malé komunity přeživších. Postkatastrofické životní podmínky pojímá autorka lehce, nevžívá se vůbec v praktickém nepohodlí a nebezpečích, která by taková situace s sebou jistě nesla.

Hlavní důraz klade na motiv odlišného vývoje různých obcí: ve vnitrozemí se ustavuje vláda armádní skupiny vedené *Brigádýrem*, která násilně sjednocuje obyvatele pod praporem amerického nacionalismu. Proti nim stojí svobodná umělecko-anarchistická komuna obývající město San Francisco.

Letos jsem pro sebe bohužel objevil politickou část YouTube a v ní zuřící kulturněpolitické války mezi pokrokaři a pravici v anglicky mluvícím světě (částici bohužel vyjadřují lítost nad

spoustou času neproduktivně promarněného sledováním dlouhých videí); v tomto kontextu nemohu pominout, že knihu lze jistě číst i tímto prizmatem, tzn. jako oslavu levé avantgardy dominující pacifickému pobřeží Států a odsouzení republikánského směru americké společnosti. Takový pohled by však čtenářský pocit zbytečně kazil: vidím dobré důvody, proč se mi kniha líbila.

Jednak bych řekl, že fantastické beletrie nebyla politika nikdy cizí a dalo by se možná argumentovat, že v kombinaci s politickým poselstvím dosáhla fantastika podstatné části svých uměleckých vrcholů vůbec.

V případě této knihy je důležité, že zpracováním nejde o agitku, ale o bezvýhradně vážný literární příběh. Těžko bych ji odložil nedočetnou: postavy jsou příliš zajímavé a při vším lehkém nádechu magična a poetična sleduje text napínavý příběh jak v osobní rovině love story hlavních mladých protagonistů, tak v rovině střetu obyvatel San Franciska s Brigádýrovou armádou.

Kniha se mi líbila a mohu ji doporučit.

První věta knihy: *Zeleninovou zahrádkou na náměstí Union Square pofukoval ranní větrák a pohupoval listy fazolí a krajovanou mrkovovou natí.*

Poslední věta: *A občas, i když už jen zřídka, prší z nebe květiny.*

Jára Mikovec

Pat Murphyová: *Město, nedlouho poté, Gnóm!, Praha 2018, přeložil Jakub Němeček, 334 str., 330 Kč.*

Čeny a novinky

Neal Asher: Temná inteligence

Řeknu to na rovinu: Neal Asher patří mezi mé zvlášť oblíbené autory. Vysvětlit proč si nejspíš vyžádá pár odstavců, porci antropomorfismu a něco metafyziky, ale pokusím se.

Na prožití víceméně všeho, co považujeme jako lidé za důležité, by stačil prostor poměrně nevelký, ale přesto má náš svět rozměry o mnoho menší i větší, než by bylo potřeba. A není to jen jakási bezpečnostní rezerva, jde o zcela nesmyslná a vlastně nepochopitelná měřítka mnoha řádů. Jako lidstvo jsme se jich poprvé prakticky dotkli teprve nedávno, atomovou zbraní pro mikrosvět a letem na oběžnou dráhu pro makrosvět.

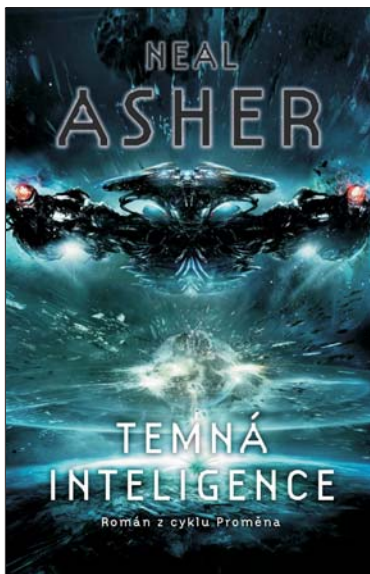
A zatím jsme tyto zážitky nebyli schopni existenciálně vstřebat, jakkoliv se naše kultura tváří, že už je dávno asimilovala. Proto jsme z faktických prožitků v obou rozměrech zase překvapivě rychle ustoupili, jejich zkoumání jsme přenechali odborníkům, o jejichž práci se zajímáme stejně málo jako o cokoliv jiného. Nicméně už odedávna si lidé byli schopni podobnou přesaznou skutečnost představit a jejich reakcí byla bázeň. Vymyká-li se něco běžným měřítkům, naše přirozenost nám říká, že to v sobě má cosi božského.

Jestli mě hned na počátku na knihách Neala Ashera něco okouzlo, tak to byla marnotratnost. Nepochopitelná bezstarostnost, s kterou plýtvá nápady, reáliemi, zápletkami i způsoby vyprávění. Vydat víc, než se zdá potřeba, nebýt se, že se fantazie vyčerpá, v tom je cosi, co mi neimponuje jen svojí praktickou smělostí, okouzli mě to svým metafyzickým přesahem. Není zdaleka jediným takovým autorem; a krajní póly svým způsobem představují jiní moji oblíbenci, J. R. R. Tolkien a Frank Herbert.

Tolkien zůstává po většinu doby v rozměrech přirozeného světa a empiricky hledá a ověřuje jeho smysl. Přitom postupně vytváří metafyziku, dokonce jakousi podobu přirozeného – ve smyslu: do přirozeného světa zahrnutého – náboženství. Tato metafyzika je mimořádně zajímavá, protože z ní vyplývá etika, která je velmi podobná křesťanské etice, avšak metafyzika samotná je už ve svých základech od křesťanství rozpoznatelně odlišná. Je fiktivní (nebo skutečná, jak by řekli jiní) v podobném smyslu, v jakém jsou fiktivní (a skutečné) příběhy, které ji nesou. Důležité vlastnosti fiktivní metafyziky musí být obdobné jako u metafyziky skutečné, nárokuje si proto trvalost, pravdivost a vznešenost. To je možná jeden z důvodů, proč má Středozem svoje kouzlo a proč je mezi čtenáři tak oblíbená, i když úspěch filmových adaptací ukazuje, jak málo si to uvědomují.

Herbert oproti tomu vychází z představy, že smysl není světu dán a nemůže v něm být objeven. Každý systém je tudíž nutně umělý, je jen dočasným modelem, který nevyhnutelně zastarává. Dramatická syntéza tudíž není uspokojivým vyústě-

ním knihy, které čtenáři přináší pocit bezpečí a uspokojení, nového poznání starého, jak je tomu u Tolkiena. Ve světě Duny je „závěr“ mnohem spíše budoucí zdroj problémů, protože systémem, jakkoliv se zdá být správný, vede ke stagnaci a smrti. Síla podobné vize může být jedním z důvodů, proč je první kniha Duny tak silná a dramaticky neotřelá. Avšak důsledné, přímo umanuté opakování podobného obrazoborectví, s kterým je ovšem nutně spojena bezútěšnost, je nejspíš také jedním z důvodů, proč knihy následující nikdy stejně obliby nedosáhly. Frank Herbert však trvá na otevřené budoucnosti za každou

cenu – a otevřené nejen věčně, ale i metafyzicky. Proto u Tolkiena znamená setkání s něčím, co přesahuje přirozená měřítka, setkání s vnější božskou nebo i Božskou silou. U Herberta je ale například rozlehlost vesmírného prostoru běžnou rekvizitou, takže transcendentní setkání jsou výhradně doménou introspekce. Mysl (obvykle pod nějakou extrémní zátěží) překračuje dosavadní hranice a omezení, aby nikoliv *našla*, ale *vytvořila* nové východisko.

Tyto přístupy jsou v zásadě neslučitelné. Já nicméně nijak netrvám na tom, že je potřeba posuzovat jejich pravdivost, a dokonce mě ani zvlášť nezajímá jejich oblíbenost nebo užitečnost. V literární laboratoři fantastických příběhů si obou cením nezávisle na jejich vzájemném poměru. Nicméně definuji určité rozpětí, v které jsou knihy Neala Ashera někde uprostřed mezi obě-

ma póly. Začínáme blíže Herbertovu nominalismu, protože svět Řádu je nejdříve postulován, a to nezvykle širokým způsobem. Na jedné straně zde máme čistě „funkční slova“ jako *plastbeton*, která slouží jen jako jakási futuristická dekorace. Těžiště pochopitelně spočívá v běžné (leč nápadité!) „sci-fi“ extrapolaci prostředí, to jsou všelijaké ty umělé inteligence, brány na cestování vesmírem, zbraně schopné ničit planety a jiná provozní udělátka. A konečně zde máme vlastní „témata“ jako třeba enigmatická mimozemská entita nazývaná *Drak*. Jakkoliv je však tato schopnost Neala Ashera vytvořit rychlou explozi v jediné knize věrohodný svět, který – což je podstatné – působí neomezeně, velmi působivě, postupně se ukazuje, že není podstatou jeho tvůrčí metody.

Protože Asherův svět nebyl vnitřně uzavřený, definovaný reáliemi nebo sevřený mapou, ani přidávání nových prvků v následných knihách nevypadalo násilně. A podařilo se mu to nejen v případě jedné neobvyklé planety v knihách menší dějové linie započaté *Stahovačem*, ale i v případě celého zbývajících univerza v hlavní linii započaté knihou *V pavučině*. Okouzlení z přemíry ani z novosti samozřejmě nelze udržet dlouho, a tak se knihy postupně měnily. Dělo se tak současně na mnoha frontách. Podrobněji se věnovaly postavám a událostem již známým: prohlubovaly náš zážitek. Průběžně doplňovaly všeli-

jaké prvky nové: rozšiřovaly náš zážitek. Motivům okrajovým nebo původně jen dekorativním hledaly nové významy: reinterpretovaly náš zážitek, což mám zvlášť rád, protože to jen málokdo umí. Z obrovského množství lokálních událostí postupně dokázaly vytěžit překvapivé globální pointy: dodávaly našemu zážitku smysl. Došlo ovšem i na méně významné události, takže plastbeton byl nahrazen pokročilejšími materiály.

Kromě zájmu o samotný příběh mě začal fascinovat právě proces evoluce jednotlivých složek. Některé prvky, které se původně zdály být stěžejní, jako mimozemský Drak, se nakonec ukázaly být jako dramaticky hluché, takže trvalo několik knih a stálo mnoho úsilí vytěsnit je z příběhu nějak věrohodně pryč. Jiné motivy, původně zjevně naplánované jen jako epizodní zpestření jedné knihy, prokázaly svoji životnost, například podivný android Mosazník se stal jednou z dramaticky i emocionálně klíčových složek příběhu. V několika případech došlo k transformaci téměř neuvěřitelného rozměru: u artefaktů jedné z vymřelých mimozemských civilizací od čistě „funkčního slova“, reálie bez vlastního obsahu sloužící jen jako rekvizita, k „tématu“, tedy jedné z hlavních point celého cyklu. Obvykle zvlášť netoužím nahlížet autorům do kuchyně, ale v tomto případě by mě opravdu zajímalo, kolik měl autor naplánováno dopředu a kolik vymyslel dodatečně. U průběžně psaných a vydávaných knih mi totiž neuvěřitelně přijdou oba scénáře: jak schopnost rozvinout nějaký původní záměr napříč mnohasvazkovým příběhem, jehož většina je dopředu neznámá a který si vždycky do určité míry žije vlastním životem, tak schopnost zpětně do příběhu implantovat zásadní motiv, který v prvních knihách nebyl zamýšlen, ale který v závěrečných přesto působí zcela věrohodně.

Evoluce se tak v knihách Neala Ashera objevuje dvakrát. Jednou přímo hned v první knize *Stahovač* jako síla utvářející zvláštní svět planety Splatterjay. A skrytě jako metoda a abstraktní pojítko všech jeho knih následujících. Myslím, že toto dvojnásobné dramatické ztvárnění procesu evoluce by se dalo považovat za velký a specifický přínos pana Ashera k členitému světu fantastické literatury.

Autorské dilema mezi „plánem“ a „objevem“ je ovšem z této perspektivy falešné. Každý příběh, každá situace skrývá řadu potenci, z kterých autor veden svým plánem nebo intuicí vybírá. Vnímá-li svoje dílo dostatečně pozorně, probíhají oba procesy současně, možná dokonce nerozlišitelně. A právě vysoká míra autorské empatie vůči příběhu přibližuje Neala Ashera postupně k Tolkienovu realistickému pólu škály. Literární evoluce totiž vybírá a upřednostňuje prvky, které dramaticky dobře fungují, ty dále procházejí tréninkem, zlepšováním a směřují – současně slepě i řízeně – k dokonalé podobě. Jasně se to ukazuje i na hlavní postavě agenta Cormaca. Začíná jako odlidštěná figura, která se přes klasicky chápaného hrdinu mění na legendu svého světa, aby nakonec zmizela z našeho dohledu jako kdosi podstatně jiný. Nutno ovšem dodat, že svět Řádu je natolik členitý, že zde nutně probíhají i procesy opačné, takže kupříkladu agent Blegg, který je v úvodních knihách Cormacovým mentorem, prochází dekonstrukcí, která ho nakonec úplně připraví o identitu. Na rozdíl od Herberta, kde jsou

ontologické struktury považovány za téměř falešné, mají tedy u Neala Ashera svoje oprávnění. Avšak na rozdíl od Tolkiena, kde jsou téměř trvalé, jsou u něj podrobeny evolučnímu procesu testování a vývoje.

Přijde mi zajímavé, že takto chápaný fikční (v tolkienovské terminologii: druhotný) svět poskytuje autorovi překvapivou svobodu ve výběru metody vyprávění. Evoluce je nevyzpytatelná: není dopředu nijak dáno, jaké nastanou vnější okolnosti a jak bude vypadat reakce na ně (v tom zůstává Neal Asher věrný herbertovské představě otevřeného vesmíru). Odpovídá-li však reakce alespoň rámcově situaci, je zde *automaticky* věrohodná. Většina dramatických děl, jsou-li rozvíjeny příliš dlouho, podlehnou z vyčerpání vnitřní dekonstrukci, když nakonec začne popírat své původní, výchozí předpoklady. Ve světě Řádu ovšem čekáme, že povaha každé věci se může změnit. V pozdní knize *Hraniční válka* je například jeden doposud zcela konstantní prvek světa podroben morálnímu testu, ve kterém selže a je nahrazen – aniž by to vyvolalo zásadnější problémy s věrohodností. Charakter Asherova světa mu tedy kromě obvyklé práce s motivy umožňuje nejen postupnou, ale i významnou manipulaci s reáliemi, nýbrž i proměňování a střídání způsobů, jak je příběh vyprávěn. Věrohodnost a identitu světa to přitom paradoxně spíše posiluje, než aby ji to, jak je obvyklé, ohrožovalo. Pozoruhodný zážitek.

Trvalo více než deset knih, než se začalo zdát, že se původní impuls tématicky vyčerpal, že všechno dospělo ke svým velkolepým, přirozeným a přitom na počátku naprosto nečekaným závěrům. Byl jsem hodně zvědavý, s čím novým přijde *Temná inteligence*, jak chce autor znovu začít.

Z počátku všechno působí očekávaně: prudce změníme měřítko a od složitých – v čase i prostoru rozepnutých – událostí se věnujeme osudu jediné postavy, která je pro nás úplně nová a která z počátku ví jen stejně málo jako my. V tomto smyslu začínáme znovu. Ale s Nealem Asherem věci nezůstávají jednoduché nijak dlouho. Rychle se ukáže, že po předchozích knihách zůstalo neposbíraných ještě překvapivě mnoho nitek zápletky, mnohem víc, než jsem se domníval. Svým způsobem je to úleva, protože zavést do rozpracovaného světa najednou něco *úplně* nového by přeci jen působilo uměle. V tomto smyslu pokračujeme stále stejně. Propojení mezi starým a novým představuje zajímavý koncept nespolehlivého vypravěče. Postupně se ukazuje, že vzpomínky hlavního hrdiny jsou zfalšované, což vede ke zvláštní nejistotě, nutnosti opakovanému zpochybňování a revizování názoru. Autorské postupy zde dokážeme pozorovat v dobře vyhraněné podobě. Neal Asher na jednu stranu nemůže využít z potenciálu nespolehlivého vypravěče vše, co nabízí. Kdyby s tímto principem knihu těsněji svázal, stane se příliš specifickou a do budoucna bude obtížné z pozice, kterou by vytvořil, ustoupit. Připravuje se proto o část literárního efektu a nejspíše i pointy. Používá nový princip řídkým způsobem, jen občas a v kombinaci s dalšími literárními postupy, což zajišťuje, že až dramatický tvar, který princip nespolehlivého vypravěče vytváří, dospěje k završení, a tedy nejspíš i k nějaké lokální pointě, bude už k dispozici připravena další látka, kterou bude možné pokračovat odlišným způsobem.

Bradbury nočně plesá

„V Temném karnevalu Bradbury ukazuje svou posedlost smrtí, stářím a lidskou touhou navždy si uchovat dětské já.“

Publishers Weekly

Ještě než se Ray Douglas Bradbury (1920-2012) proslavil bestsellery, které není nutno připomínat, vyšla mu méně okatě sbírka sedmadvaceti povídek *Temný karneval*. Excelentní nejsou všechny prózy, ale četné ano. Staly se dokonce klasikou. Přesto bychom dnes patrně dýchali vzduch ve světě, kde by jméno Bradbury zvučelo chaběji, kdyby zůstal jen u podobných hororů.

Výhradně se tomu žánru věnoval zhruba do poloviny 40. let. Jak tvrdí, s tímto typem povídek skoncoval roku 1946, nicméně *Temný karneval* zahrnuje z valné části dílka s datem roku následujícího; je jich jedenáct! Ani náhodou to přitom stále a stále není sci-fi, nýbrž tzv. *weird fiction*. „Mé variace na dávné motivy,“ říkal sám a minil motivy povídek E. A. Poea, H. P. Lovecrafta i dalších svých oblíbenců. V rozhovoru to svěřil *Magazine of Fantasy and Science Fiction* a patrně nemystifikuje, když navíc dodá: „(Už) v roce 1946 jsem si uvědomil, že jsem dospěl až na konec téhle cesty. Věděl jsem, že bych klidně mohl podobné povídky psát dál a dál je prodávat časopisu *Weird Tales*, ale také jsem věděl, že by ty povídky postrádaly kvalitu. Múza mě opustila a do dalších takových příběhů už bych se musel nutit. Právě tehdy jsem obrátil pozornost k něčemu úplně jinému – ke sci-fi, již jsem se chtěl věnovat odjakživa.“

Ale v jednom z komentářů k povídkám *Temného karnevalu* se přitom zmiňuje, že *Weird Tales* nebyly z jeho výplodů vždy nadšení a po válce o ně (snad) sami ztratili zájem. Jak to tedy bylo? Odpověď není tak důležitá a kdyby jej i zapudili, už pár let nato by mu týž magazín líbal ruce za jakýkoli příspěvek. –

➤ Autorova neochvějná důvěra, že mu nedojdou nápady a zápletky, s kterou začal a která jeho svět zaplnila množstvím témat, postav, reálií i vypravěčských postupů, má tedy zajímavé důsledky pro kompozici knih. Dalo by se říci, že *Temná inteligence* neobsahuje nakonec – oproti předchozí uzavřené etapě příběhu i překvapivě – vlastně nic zvlášť nového. Ale protože je literární prostor Neala Ashera tak členitý, že umožňuje čisté kombinatoricky vytvářet neobvyklé množství možností, podařilo se mu známé prvky poskládat tak, že kniha *znovu* působí originálně. Je to elegantní a nenásilné řešení problému, jak současně zachovat atmosféru světa i zájem čtenáře. A já jsem pořád a znovu okouzlen jeho bezstarostnou marnotratností – ne už počtem jsoucna, ale i zdánlivě nevyčerpatelným množstvím variací, které umožňují. Mysleli jsme si, že jsme poznali limity systému, protože události dospěly ke svému zá-

V českém vydání má kniha *Temný karneval* jen pětadvacet povídek, protože *Mezidobí* udeřal tvůrce později součástí *Marťanské kroniky* a *Noc* součástí *Pampeliškového vína*, svých magických vzpomínek na dětství.

Nejstarším příběhem je buď *Jezero* nebo *Vlír* (z března

1943) a téhož roku byly zveřejněny povídky *Zástup* a *Kosa*. Z čtyřiačtyřicátého jsou další čtyři texty, z roku 1945 jen tři a pouze *Kostra* je poválečná, až ze září. Ze šestačtyřicátého tu máme čtyři věci a ostatní skutečně jsou datovány 1947. Není bez zajímavosti ani to, jak autor zpětně a někdy až zuby nehty interpretuje většinu výtvorů jako *metafory*, a to i „několikanásobné“. S tím vědomím je však nejspíš nepsal, a jak přiznává, nejradši začne nové dílo, aniž ještě tuší, jak dopadne.

Skoro vždy to „dopadlo“ opravdu i „metaforicky“ a (faktických) braků Mistr vyprodukoval málo. Hádat se pak, které? Ou, to si netroufnu.

Úvodem ohromující a s geniální úsporností psané „story“ *Zástup*, kterou v písničku *Poznávám vás* adaptoval v sedmdesátých letech Petr Novotný: <https://www.youtube.com/watch?v=-gl>

[eQLCswzo](#)), vzpomíná autor na děsivou dopravní nehodu u hřbitova. Že jej prý právě ta přiměla k napsání toho díla. Kde se tam totiž tak brzy vzali všichni ti čumilové?

Kosa je přiznaně inspirována neidentifikovaným animovaným filmem o „ženci“ smrti a *Shledání* představuje (v březnu 1944) příklad povídky, o kterou časopis *Weird Tales* zrovna moc nestál, ale přesto ji ještě vydal. Pozoruhodné *Jezero* je prý otiskem tragédie, již autor prožil v osmi letech na břehu Michiganského jezera. Utopila se tam holčička. Zřejmě to bylo první jeho setkání se smrtí. Příběh napsal už roku 1942, ale v naší knize má až květnové datum roku 1944.

Skvělý je také *Mrtvý muž* (červenec 1945) a přečtěte si ho věru. Ale ukazuje se, že vnitřní potenciál světa Řádu je prozatím stejně neomezený, jak naznačovala úvodní kniha série. To mi přijde skutečně pozoruhodné. Vlastně jediný další autor, u kterého jsem měl dojem, že čím více vydává, tím více má v zásobě, byl Ray Aldridge, který ovšem universum svého *Dilvermoonu* nerozvinul zdaleka tolik.

Vůbec si neumím představit, jak by *Temná inteligence* mohla působit na čtenáře, který civilizaci Řádu nezná. Je tam tolik odkazů na minulé události, že bych si skoro myslel, že sama nemůže dávat smysl. Ale současně onomu hypotetickému novému čtenáři strašně závidím. Mohl by zažít to okouzlení neznámé, vstřebávání reálií, přetížení informacemi, tápání mezi významy – celý prožitek fenomenálního textu, nad kterým čtenář jen pozvolna vítězí, ale který přitom není uměle literárně složitý, jen vnitřně a věcně komplexní.

Jiří Grunt

nejdřív. Oproti tomu celkem známá *Kostra* (září téhož roku) je sice nechutný horůrek, ale nikdy mi nepřipadal jako veledílo. S dalšími „chuťovkami“ od RB dala odér už dávny Zábrano-vým *Lupičům mrtvol*, ceněnému to souboru „hrůz“.

Ray Bradbury ve svých dodatečně psaných úvodech občas ležerně uvede, jak dlouho který text psal, a někdy prý dvě hodiny. Zde pracoval prý po dva dny. Chronologicky dvanáctá povídka souboru *Usměvaví lidé* (z května 1946) je „hnusárnou“, která připomene pozdější Blochovo *Psycho*. „Poněkud krutý příběh,“ varuje předem Bradbury a je škodolibý.

Rodinnou sešlost z října 1946 *Weird Tales* odmítly a možná pochopíte proč, ale dnes ta povídka *Temný karneval* solidně uvádí. Je „halloweenová“ a dle Bradburyho „úžasná“. Má silnou a jednoznačnou vazbu na slavný kreslený svět strašidláckého Charlese Addamse. Textu si mezi mnoha slabšími všiml v časopise *Mademoiselle* sám Truman Capote.

Jako chronologicky další byl do *Karnevalu* vybrán *Malý vrah* a takřka jsem Bradburymu uvěřil, že si vážně pamatuje chvíle vlastního zrození. „Bylo mi deset měsíců. Porod byl šok, což se v určitém věku muselo projevit, v novorozenci zůstane vztek... Já jsem ten novorozenec. Jenže já jsem nikoho nezabízel, proto jsem spisovatel.“

A je tu rok 47 – zahájen geniálně morbidním *Hrobníkem*, který je skvěle sepsán, ale škvárům má možná blíže, než dnes veleduchové připustí. I když... Ano, na svém poli prsti majstrštyk, a to až po pointu v jediné jednoslovné otázce: „Nemůže?“

Podobného typu je i ještě nechutnější *Muž shora* z března a *Nádrž* z května mocně čerpá z dětského okouzlení podzemní sítě kanalizace. Jistěže nelze vyloučit, že byla i jedním z impulzů k slavnému Kingovu románu *To* (a hle, Stephen King se narodil právě roku 1947).

„Pod většinou měst plyne podzemní řeka,“ sní Bradbury.

Další text přiznaně inspirovaný (autorem neidentifikovaným) animákem je *Rakev* (*Noční stráž za živé*) ze září a říjnovou dataci má šestice zbývajících textů včetně kratičké morbidity *Panna*, kde autor pro sebe nezvykle užívá slova orgasmus. Spíš hříčkou (a věřme, že ne dopsanou do počtu) je jen o málo delší *Noc ve filmovém ateliéru*. Ze stejné várky přichází i listy vonící anebo páchnoucí *Emisar*; nicméně české vydání využilo pozdější, lepší a karnevalovější verzi toho samého příběhu z knihy *Říjnová země* (1955).

K *Rodinné sešlosti* se pak druží povídka *Strýček Einar*, inspirovaná skutečným Bradburyho strýcem, byt' bezkřídlym.

Nu, a ta další a už poslední v řadě je nejdelší (36 stran) próza *Další v řadě*, sepsaná pod vlivem mexických zážitků a prvně zveřejněná teprve v *Temném karnevalu*. Nu, a když už ji „frklí“ do finále, nejlépe bude, když si ji ve finální záloze i ponecháte. Mě nenadchla.

Ivo Fencel

Ray Bradbury: *Temný Karneval*. Přeložili Petr Čaha, Jarmila Emmerová, Jiří Hanuš, Josef Hořejší, Tomáš Korbař, Stanislava Menšíková a Vojtěch Pala. Ve společnosti Albatros Media vydalo Plus. Praha 2018. 344 stran.

MESOPOTAMIS v Liberci

Postapokalyptický steampunk už brzy v Liberci! 10.10. 2018 představí Lukáš Vavrečka svůj čerstvě vydaný román (nakladatelství Epoque) ve Světě Jotunheim, Železná 248/10, hned za radnicí. Na akci se těší pořadatel Fantasy klub Liberec, www.facebook.com/KlubFantasy.LBC/

Na akci také proběhne lokální křest knihy, kmotrou jí bude naše čestná předsedkyně, spisovatelka Karolina Francová. Dočkáte se i předčítání krátkých úryvků samotným autorem.

„Mesopotamis, město gigantických rozměrů poháněné párou. Město, kde tisíce chrámů chrlí do ovzduší saze a potrubním systémem sviští kryptexové depeše. Město orlojů, po jehož obvodu se jako rafičky hodin otáčejí prstenice lokomočních okruhů. Město zbudované na konci digitálního věku, kde se hrstka přeživších uchýlila do kolébky civilizace – mezi řeky Eufrat a Tygris. Město, jehož představitelé nemilosrdně dohlížejí na to, aby se megalopole znovu nevystavila ničivým hrozbám pokroku: Všemi prostředky udržují civilizaci ve stadiu před objevem elektrického proudu.“

Pětatřicetiletý hodinář Noam Baars si v chudém pouštním distriktu přivydělává výrobou telegrafických zařízení a jejich prodejem na černém trhu. Při útěku před vsudy-

přítomnými hlídači se připojí k odbojové skupině vedené ženou jménem Seriah Davi. Začíná zběsilá, stovky mil dlouhá dobrodružná cesta napříč městem, jeho minulostí i budoucností. Cesta, která nevyhnutelně směřuje k Babylónu a k nebezpečí, jaké této jediné civilizaci hrozí... Nebo snad není jediná?“

Detail knihy: <http://www.epocha.cz/detailknihy.php?id=901>

Lukáš Vavrečka (* 1987)

Člen Asociace spisovatelů a Obce spisovatelů ČR. Knižně publikuje od roku 2005. Na kontě má mimo jiné detektivní romány *Alibi na příští noc* (2014), *Dej holce jméno* (2015) a cynicky laděný brněnský cyklus *Ztracená generace* (2017). V roce 2015 společně s Jiřím W. Procházkou, Josefem Pecinovským, Přemyslem Krejčíkem, Janem Svitákem a Davidem Zábranským napsal během 72 hodin za výlohou pražského knihkupectví krimi román *Šest nevinných*. Pochází sice z Humpolce, ovšem od roku 2006 žije s manželkou a dvěma syny v Pardubicích. Živí se jako technický redaktor, grafik a příležitostně též jako jazzový pianista.

Těšíme se na vás na všechny a na to, že dorazíte v hojném počtu! ;) **Karlička** za klubový kolektiv www.facebook.com/KlubFantasy.LBC/ tel. 606925745

Mimořádné zpravodajství ČKČ

Nejfantastičtější svět? Žijete v něm?

Myslím, že přečíst si v této části knihy sdělení, že Cena Karla Čapka se pro mnoho autorů stala úvodem do spisovatelského světa, je trochu klišé. Ale víte co? Je to pravda. V roce 2011 jsem byl na Parconu v Chotěboři vytažen na pódium třikrát, nervózně kotal a ani druhý den nechtěl věřit tomu, co se stalo, i když jsem hleděl na hromádku knih, diplomů a keramickou placku sdělující světu, že jsem Skokan. Knihy do série mi v poličce přibýly v dalších letech ještě čtyři, stejně jako dvě placky, podle nichž jsem z hlediska ontogeneze degradoval opakovaně na Pulce, za což jsem se ale nezlobil.

Na soutěžení nemá člověk čas navěky, hlavně když je o povídky žádán přímo, snaží se konečně dopsat knihu a mimo jiné taky založí rodinu a má na krku dvě děti. Ve výsledku je pak paradoxně méně náročné přejít do poroty a sledovat další vývoj soutěže. Nová jména, trendy v žánrech a tak podobně. Jak v tomto ohledu vypadal uplynulý ročník?

Co se týká zvoleného prostředí a žánru, za vše hovoří nadpis. Většina textů pracuje více či méně s naší realitou a současností. Tomu odpovídají i příběhy, z nichž některé se zabývají na první pohled každodenní všedností, vysvětlenou pohledem skrze fantastické brýle. Ač se vyskytly i klasičtější formy science fiction nebo fantasy, naše realita v tomto svazku Mloka ve velké míře vítězí. Nebudu zdržovat, pustíme se do toho!

Toma Hadravu snad pravidelným čtenářům Mloka a Kočasu není třeba představovat. Jeho *Šupiny ve skříni* jsou emocemi sálající jednohubkou, která pojímá téma lidské tragédie, známé bohužel i z naší reality. K nabití fantastikou jí stačí taková drobnost jako přidat jedno jediné písmenko do mnohými nenáviděného slova.

Irena Moravcová už také není neznámým jménem a letos se jí povedlo dostat do Mloka hned dva texty. *Trable s obuví* jsou přesně tím, co je slíbeno v názvu. Kdo z nás někdy neměl v obuvnictví pocit, že žádá bota mu nesedí, ať dělá cokoliv? Zde najdete nadpřirozené vysvětlení, ale i s ním to může být marné.

Kristýna Sněgoňová také už publikovala všude možně a v povídce *Na stráži* se dozvíte pár podrobností o tak trochu jiné noční hlídce a skryté tváři Brna, která by mohla na kolemjdoucího působit více než bizarně.

Krátké povídky otevírá *Moul* od Jaroslava Kolůcha, který využívá hned několik různých úhlů pohledu v odlehčeném příběhu, po jehož přečtení se na jistou pohádkovou postavičku

budete už navěky dívat jinak. Příběh se zabývá dalším světem, skrytým doslova pod tím naším. Autor už publikoval, v Mlokově je však poprvé.

Následující Kateřina Kratochvílová je na tom s dosavadní publikací stejně. Její povídka *Kdy se vrátí maminka?* patří k jednomu z temnějších kousků, které budou čtenáři dost hýbat s emocemi. Autorka v tomto ohledu opravdu ví jak na to. Název povídky, řečený smutným dětským hlasem, na mnohé zapůsobí sám o sobě.

Následuje jméno už zmíněné. Irena Moravcová nám jako svůj druhý zářez představuje *Konferenci v Opavě*. Příběh na první pohled klidný a pohodový, má ovšem druhou, skrytou rovinu, jejíž odhalení mě jako porotce donutilo pobaveně vyprsknout a jen kroutit hlavou nad tím, jak na tohle vůbec přišla.

Zbyněk Moravec. To není shoda jmen, jedná se o Irenina manžela. Hezké, sejít se takhle v jedné knize. Zbyněk již byl v Kočasu, ale publikovaných povídek jinde má více. *Otisky života* začínají jako detektivka, ale jak se ukáže, roky stará mrtvola nalezená během výkopů je tím nejmenším problémem, s nímž se musí postavy této povídky vypořádat.

Barbora Vrobelová se v Mlokově objevila už v roce 2016. Její *Lék na bílé město* je melancholicky vyznívající science fiction, v názvu nepokrytě sdělující, o čem bude. Na pozadí epidemie zvláštní nemoci a města určeného pro nakažené se však rozjíždí příběh zcela lidský.

Kategorie povídky, často označované za královskou, začíná příběhem jménem *Benediktův běžný případ*. Autorka Veronika Fiedlerová dosud dle všeho nikde tiskem nic nepublikovala, ačkoliv s jejími texty jsem se již dříve setkal i v jiných soutěžích. Jak už název napovídá, jedná se o další detektivku, jejíž hrdina sice detektivem není, ale využívá rozhodně neortodoxní metody vyšetřování. Text se drží naší reality předně tím, že motivace hlavního hrdiny je zde čistě praktická. Za vším jsou prostě prachy.

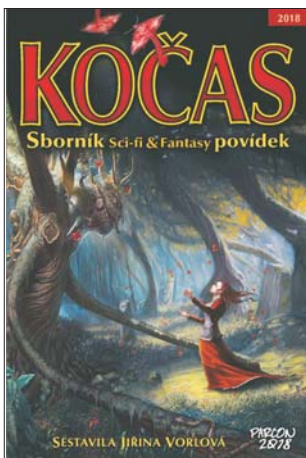
Princezna nevěsta od Věry Mertlíkové (finalistku více soutěží a autorku knihy *Tři báby* kobyly snad netřeba představovat, pokud jste poslední roky neprožili někde v pralese) je zase dost vzácnou ukázkou humoristické sci-fi, která s každou další stránkou víc a víc překvapuje a rozhodně nedovolí čtenáři, aby dopředu předpokládal, co bude dál. Celý text bych klidně shrnul slovy „Kam až mohou zajít reality show?“.

Radmila Tomšů je jméno, které se také na české fantastické scéně objevuje čím dál častěji a ani v Mlokovi není poprvé. *Andělé, jehly a desetníky* nám nabízí opět příběh ze současnosti či velmi blízké budoucnosti, který je plný paradoxů. Ač o smrti, jedná se o povídku humornější, pojednávající o tom, jak mohou moderní technologie ovlivnit posmrtný život. Zda v dobrém, nebo špatném, o tom musí rozhodnout sám čtenář.

V předchozích dvou letech se do Mloka také dostala Kateřina Vágnerová. Její letošní povídka, *Za oponou*, je též ukázkou civilní fantastiky ze současnosti. Tajemně vyznívající příběh o síle umění si jistě užijí hlavně milovníci divadla, protože jak je z názvu jasné, právě tam se ho většina odehrává.

Jana Vaňková také ani náhodou nepatří v Mlokovi mezi nováčky. Její fantasy, snad vždy postavená na historickém základu, člověka donutí za chvíli dohledávat některá jména a pojmy, jen aby zjistil, co si vymyslela, a co ne. V tomto příběhu o evropské magické škole mi zpočátku přišlo zvláštní, že pojednává o mandalách, jen abych po krátkém pátrání zjistil, že navzdory všemu to dává smysl. Jako celek je povídka zvláštní směsí reality a fantastiky, u níž nebudete tušit, kde se mezi nimi nachází hranice.

Téma kouzelnické školy pokračuje, tentokrát ovšem ve zcela fantastických realitách, náš svět zcela opouštíme. Vítězka kategorie novela, Kamila Minaříková, také není v Mlokovi novým jménem a její *Neoplazmóza* je unikátní tím, že na magii je v ní nahlíženo z vědeckého hlediska. Kouzla zkrátka nemusí být všemocná, zvláště proti záhadné nemoci, po níž je novela pojmenována, a která dlouho odolává snaze starého lékaře odhalit její příčinu. Tento úhel pohledu byl osvěžující a opravdu se

hodil ke komornímu příběhu, který se z velké části odehrává v téměř prázdném přednáškovém sálu.

Ačkoliv naše realita letos převládla nad smyšlenými světy, sborník je naštěstí dost rozmanitý. Když už dva autoři uchopili podobný žánr nebo kulisy, výsledek je po každé dostatečně unikátní a po přečtení rozhodně nezavádí ve čtenáři pocit, že to bylo lidově řečeno na jedno brdo. Humor, temnější příběhy, špetka akce a trocha zamyšlení, zkrátka v téhle knize je všechno. Zbývá už jen otázka na autory, hlavně ty, jež v Mlokovi vidíme poprvé, zda tento výkon zopakují i za rok.

Karel Doležal

Od GDPR po genger - všechno sci-fi

Už je to zase tady. Nový ročník Ceny Karla Čapka, noví vítězové, nový Mlok – a s ním samozřejmě i nový úvodník. Můj desátý – to to letí. A stejně jako v letech minulých, i teď sedím s prsty nad klávesnicí a z hlavy se mi kouří, jak marně přemýšlím, o čem bych tak mohla psát. Hm, o své neschopnosti vyproduktovat editor včas smysluplný a poutavý text bych sice mohla napsat celou novelu, ale úvodníky se o tom nepiši...

Tak něco jiného. Deset let, to je docela dlouhá doba, a to nepočítám roky porotcování předtím. Účetní vyšilují kvůli uzávěrce a daňovému přiznání koncem března, daňové poradce čeká totéž o čtvrt roku později, prodavači dostávají křečové žíly a ploché nohy z prosincové předvánoční nákupní horečky. Můj stres se v průběhu roku řídí CKČ. Druhou půlku listopadu, v době uzávěrky pro autory, se stěží dostanu do postele, abych všechny příspěvky zvládla zpracovat včas. A v květnu nový maraton, tentokrát s vyhodnocováním formulářů od porotců, přípravou textů do Mloka a dalšího sborníku jménem Kočas. A s psaním úvodníků, jak jinak. Koukám, pěkně pochmurný odstavec, to přece dneska není ani in, ani cool. Čtenář má zajistit svých starostí dost a zaslouží si veselejší začátek knihy.

Co takhle nějaký vtíp? Tím se přece nic nezkaží. „Ty, Franta, neznáš někoho, kdo se dobře, ale fakt hodně dobře vyzná v GDPR?“ „Jo, znám.“ „No to je skvělý! Můžeš mi na něj dát kontakt?“ „Samozřejmě že nemůžu.“ Doufám, že teď se čtenář Franta, ať už toho jména nebo příjmení, nesebere a nepoběží na Úřad pro ochranu osobních údajů nabonzovat, že jsem zveřejnila jeho osobní údaj. Není snad člověka v naší republice, kterého by se evropské nařízení aspoň trochu nedotklo.

Přes všechna rizika si dovolím publikovat ještě jedno jméno: Kateřina Špirochová, autorka novely *Ósacký příběh*, která letos skončila druhá. Z prostorových důvodů se však bohužel do Mloka vejde jen jedna novela. Věřím, že stříbrná finalistka se za odtajnění své osoby zlobit nebude. Jenže o GDPR se přece úvodníky literárních sborníků také nepiši.

Tak víte co? Já raději zůstanu u své tradiční stálce – oficiální statistiky z tohoto ročníku. Ceny Karla Čapka se zúčastnilo 91 soutěžících. Z genderového hlediska je složení vyvážené – své příspěvky poslalo 46 autorů a 45 autorek. Porotci hodnotili celkem 117 prací ve čtyřech kategoriích: 24 mikropovídek, 47 krátkých povídek, 33 povídek a 13 novel. Každou kategorii přečetlo 25 až 30 hodnotitelů.

Jak vidno, zájem o literární fantastiku ze stran autorů stále trvá, i když celkový počet příspěvků byl letos o něco nižší než minule. Loni se však sešel nebývale vysoký počet prací, takže množství textu, které museli porotci v tomto ročníku přečíst, se vrátil na přijatelnější míru. Doufám, že to uklidní ty, kteří po loňské válce v úleku zalezli někam do kanálů, aby je letošní balíky nedohonily, a k hodnocení se zase vrátili.

A zajímá-li vás, jak se váš názor na práce v tomto sborníku shoduje se vkusem poroty, můžete nahlédnout na kompletní výsledky včetně podrobného bodového hodnocení, zveřejněné i na stránkách Fandomu www.fandom.cz.

No vida, jak se ty dvě stránky pěkně zaplnily. Tak já už nebudu zdržovat...

Hezké počení!

Jiřina Vorlová

Takový (ne)normální svět

V očích běžných lidí bývá sci-fi chápána jako něco, nad čím zůstává zdravý rozum stát. V raných dobách se to týkalo technických vymožeností, později se predikce přesunuly do sféry sociální. Dnes mi připadá, že fantastika v této oblasti za realitou zůstává a že autoři sami se zalekli současného vývoje společnosti a raději se neodvažují ani domýšlet věcí příštích, protože jejich zdánlivě na hlavu postavené úvahy by se mohly uskutečnit.

Kde jsou ty časy, kdy jsme se smáli americkému „harašení“ a obavám mužů dávat ve dveřích ženám přednost, aby nebyli nařčení z postranních sexistických úmyslů? Dnes hýbe světem kampaň #MeToo, dle mnohých dobrými úmysly dlážděná cesta do pekel. Dopadneme snad jako hrdina úvodní povídky *Fintil* v tomto sborníku a otcové budou mít strach obejmout dvanáctiletou dceru, aby na ně sociálka nepošťala mravnostní policii?

Genderové džihádsky brojí proti básničce *Maminka* od Jiřího Žáčka, vyzdvihující roli milující maminky v životě dítěte, a volají po cenzuře jen proto, že „holky jsou na světě, aby se z nich staly maminky“. Vždyť co by za to, aby se mohla stát maminkou, leckterá „holka“, co nemůže mít děti, dala a proč tedy je taková tlačnice v centrech reprodukční medicíny?

Britská lékařská asociace zase navrhla místo termínů těhotná žena nebo maminka, které iritují představou, že rodit může jen žena, používat pojem těhotný člověk. Důvod? Vyhnout se možné nevoli z řad trans-mužů, kteří se před úplnou pohlavní proměnou rozhodnou porodit dítě. Jsme zvyklí, že v úřední angličtině se důsledně používá „he or she“, ale žádného autora dosud nenapadlo, že bude vůbec zakázáno používat zájmeno on či ona, aby to náhodou neurazilo nějakou trans-osobu nebo nepodporovalo genderové stereotypy. Realita byla rychlejší na jedné americké univerzitě a několika švédských školkách.

V Evergreen State College v USA každoročně pořádají „barevní“ studenti a učitelé Den nepřítomnosti. Spočívá v tom, že na celý den zmizí z kampusu, aby si bilá většina uvědomila, o co je život bez nich šedivější... Loni ale organizátoři vyzvali bělochy, aby naopak na den vypadli oni. Když jeden profesor odmítl, studenti jej obklíčili a doslova uřvali. „Barevní“ píšou v uvozovkách, protože podle naší občanky Rachel Doležal se tak stačí cítit – rasa není biologická, je to jako změna pohlaví. V USA se vydávala za černošku a bojovala za svá práva a proti bílým utlačovatelům.

Poslední perlička: Na další univerzitě nařídili dívat se do očí, aby si utlačované menšiny pohled stranou nevyložily jako pasivní mikroagresi. Pak to zrušili kvůli jiné populární menšině autistů, kteří toho dílem nejsou schopni, dílem jim to vadí.

Vrátím se k úvodní povídce a veršům Jiřího Žáčka: „Proto jsou tady maminky, aby náš svět byl v pořádku.“ Přeju všem holkám, aby se mohly stát maminkami, až budou chtít a přijde správný čas, všem dětem, aby měly milující rodiče, kteří se o ně zajímají víc než o robotické domácí mazlíčky, ne jako ve *Fintilovi*, všem lidem, abychom měli hodně maminek a náš svět byl v pořádku, a všem čtenářům, aby se jim tato kniha líbila.

Jiřina Vorlová

Jméno	Příjmení	Klub	Funkce
Andrea	Belzová	RUR	MI KR
Richard	Bojničan		MI KR DL NO
Dalibor	Boubin		MI KR DL
Veronika	Bucsiová		MI
Katarína	Čavojská		MI
Josef	Černoušek		MI KR DL NO
Egon	Čierny	KJV	NO
Ladislav	Daněk		MI KR DL NO
Karel	Doležal		MI KR DL
Jitka	Doležalová	Vetřelci	MI KR DL NO
Zdeňka	Drapáčová		MI KR DL NO
Antonín	Dvořák		MI KR DL NO
Adriana	Dvořáková		MI KR DL NO
Blanka	Fuceková	KLF Ostrava	MI KR DL NO
Zuzana	Gajdošová		KR
Mirek	Hokeš	SF&F Workshop	MI KR DL
Kristýna	Jánová	2018	MI KR DL NO
Radka	Kašpárková		MI NO
Vladimír	Kejval		NO
Tereza	Knězková		MI DL
Kristýna	Kotulanová		KR DL
Martin	Koutný	Třesk	MI KR DL NO
Roman	Kresta		MI
Martin	Kučera	Pochmurná neděle	NO
Dagmar	Lachmanová	SF&F Workshop	NO
Stanislava	Lálová		MI
Miroslav	Lojka		MI KR DL NO
Lea	Lojková		MI KR NO
Roman	Madala		MI KR DL NO
Jiří	Málek	Pochmurná neděle	MI
Pavel	Mikuláščík	NYX	MI DL NO
Irena	Moravcová		NO
Zbyněk	Moravec		NO
Vladimír	Němec	SF&F Workshop	DL NO
Jiří	Novotný		KR
Jan	Obdržálek	SF&F Workshop	MI
Jaroslava	Pišová	Vetřelci	DL
Robert	Spousta	NYX	MI KR DL NO
Slavoj	Ševců	SF&F Workshop	DL
Jan	Šimůnek	Conan Society	KR
Zdenka	Štouračová	Pochmurná neděle	NO
Richard	Šusta		NO
Michaela	Talašová		DL
Martin	Tomčík	2017 Vidoucí	NO
Radmila	Tomšů	SF&F Workshop	NO
Kateřina	Vágnerová	SF&F Workshop	NO
Jana	Vaňková		MI KR NO
Lubomír	Záborský	Andromeda	MI KR DL NO
Eva	Žondrová		MI KR NO

Kompletní výsledky 37. ročníku CKČ

Pro výpočty bodového hodnocení je používán tento vzorec:

Součty = suma získaných bodů – viz počet získaných n-tých míst, n-té místo je ohodnoceno 60/n body (60, 30, 20, 15, 12, 10). Je-li na začátku řádku =, došlo u povídek ke shodě bodů a jsou zařazeny na stejné pořadí.

S tučně uvedenými příspěvky se můžete seznámit ve sborníku *Mlok 2018*, další práce jsou plánovány do *Kočasu 2019*.

Mloka získala Jana Vaňková za povídku Zpěv umlčených ptáků, ostatní vítězové kategorií si odnesli Pulce. Nejúspěšnějším nováčkem soutěže a držitelem ceny Skokan se stala Kateřina Špirochová, druhá v kategorii novela.

Mikropovídky

#	S.	1	2	3	4	5	6	Autor: Práce
1.	6046	4	-	4	2	4		Hadrava Tom: Šupiny ve skříní
2.	5163	4	5	4	3	2		Sněgoňová Kristýna: Na stráži
3.	5012	6	2	5	3	5		Moravcová Irena: Trable s obuví
4.	4961	3	9	8	3	1		Sněgoňová Kristýna: Štěstí v neštěstí
5.	394-	4	7	6	2	2		Pohl Milan: Výsadek
6.	3761	2	6	4	3	4		Foltánková Kateřina: Bestie
7.	360-	3	7	4	5	1		Němec Vladimír: Červená bludička
8.	3592	1	5	3	2	4		Novotný Jiří: I pejsci mají svá práva
9.	3371	2	3	3	6	4		Vágnerová Kateřina: Anděl smrti
10.	3352	1	3	1	5	5		Bartek Patrik: Index
11.	333-	4	3	5	4	3		Šimůnek Jan: Obavy
12.	3322	2	2	4	1	4		Koutová Linda: Zakladatel
13.	3161	1	5	2	3	6		Tomšů Radmila: Řekněte jim...
14.	308-	3	4	4	4	3		Vrobelová Barbora: Hospodyňka
15.	3051	2	-	5	5	5		Kubičková Klára: Dohoda dvou obchodníků
16.	2541	1	1	4	2	6		Skálová Eva: Živá ruka zesnulých
17.	2501	2	-	2	5	4		Charvát Jiří: Chodící encyklopedie
18.	2351	-	2	3	5	3		Novotný Jiří: Já, spisovatel
19.	217-	1	2	1	6	6		Poslušná Radka M.: Vzorky
20.	179-	1	1	3	2	6		Lachmanová Dagmar: Stavitel
21.	141-	-	3	1	3	3		Hulbach Zdeněk: Tunel
22.	131-	1	-	1	3	5		Gejdoš Marián: Drahý priateľ
23.	110-	-	-	2	5	2		Labský Viktor: Jeden zážrak a dost!
24.	40	-	1	-	-	1		Pytlarz Roman: Hovnosvět

Krátké povídky

#	S.	1	2	3	4	5	6	Autor: Práce
1.	4844	4	1	2	2	5		Moravcová Irena: Konference v Opavě
2.	3371	3	1	9	1	2		Vrobelová Barbora: Lék na bílé město
3.	3142	3	-	4	2	2		Kolůch Jaroslav: Moul
4.	3061	2	2	6	3	2		Kratochvilová Kateřina: Kdy se vrátí maminka?
5.	2951	1	5	5	-	3		Moravec Zbyněk: Otisky života
6.	285-	4	3	3	5	-		Tomšů Radmila: A nezapomeň...
7.	2691	2	2	3	2	4		Pečenka Jan: Centrál

#	S.	1	2	3	4	5	6	Autor: Práce
8.	2641	3	1	4	2	1		Paytok Martin: Máry
9.	2541	1	3	-	7	2		Pohl Milan: Krajina věčného ticha
10.	2471	3	3	1	1	1		Dvořáček Václav: Pomník doby
11.	2421	-	3	4	1	5		Němcová Kateřina: Císařský prsten
12.	241-	3	-	7	3	1		Mika Lukáš: Ohrožený druh
13.	239-	3	3	3	2	2		Spítek Roman: Souhvězdí jsou jen tečky na obloze
14.	2241	1	3	2	2	2		Vrána Jan: Černovodská brána
15.	2171	-	3	3	1	4		Hanel Petr: Smrt obléká vlčí keř
16.	1981	-	1	2	4	4		Verner Milan: Probuzení
17.	1972	-	-	1	1	5		Olšanský Jiří: Urakvel
18.	188-	1	2	2	4	4		Němec Vladimír: Máma mele maso
19.	184-	1	4	2	2	2		Stračiaková Petra: Ako uvariť veveričku
20.	1671	1	1	1	3	1	-	Leonhard Kristina: Dieťa plače, daj mu piť!
21.	1621	-	3	-	1	3		Mis Ivan: Hrnečku, vaň! (Pravdivá verze)
22.	161-	1	2	1	3	4		Domská Marie: Hypotéza
23.	157-	1	2	1	1	6		Hlaváček Zdeněk: Vidění
24.	1461	1	-	-	3	2		Bělohrad Petr: Potkal jsem ji na Zemi
25.	144-	-	3	2	2	3		Moravcová Petra: Na stejné vlně
26.	143-	-	2	1	4	4		Vágnerová Kateřina: Ztráty a nálezy
27.	139-	1	2	1	2	3		Sigmundová Linda: Cesta víl
28.	137-	2	2	1	1	1		Svobodová Ivana: Vedlejší úkoly
29.	133-	1	1	1	4	2		Žilka Michal: Malostranská příhoda
30.	132-	-	3	2	1	3		Lachmanová Dagmar: Ztraceně, to je jako vždycky!
31.	121-	-	1	1	3	5		Poslušná Radka M.: Časový paradox
32.	119-	1	1	1	2	3		Pohl Milan: Všechny postavy a události...
33.	117-	-	2	3	1	2		Havlová Stanislava: Divoženka
34.	113-	-	2	1	4	1		Šochová Anna: O bílé laňce
35.	111-	-	1	3	3	1		Pitorák Martin: Vec volby
36.	109-	-	2	1	2	3		Knězková Tereza: Skřítky těžší to maj'
=	109-	1	1	1	2	2		Pitorák Martin: Koho máš radše?
37.	108-	-	-	2	4	3		Štercl Jan: Jako živé
38.	106-	1	1	-	3	2		Ankou Peter: Démon lhostejnosti
39.	72	-	-	-	2	1	3	Švercel Miro: Danse Macabre
40.	66	-	-	-	-	3	3	Koláriková Katarína: Napísané pretrvá
41.	62	-	-	-	2	1	2	Jiroutová Kristýna: Pod věčným Sluncem
42.	40	-	-	1	-	-	2	Sammartino Anna: Poslední výprava
43.	25	-	-	-	1	-	1	Horníček Pavel: Prokletá krev
44.	10	-	-	-	-	-	1	Čermáková Libuše: Zapomenutá ves
=	10	-	-	-	-	-	1	Sychra Karel: Hra
=	10	-	-	-	-	-	1	Fikejzlová Ivona: Mám nabito

Povídky

#	S.	1	2	3	4	5	6	Autor: Práce
1.	546	6	2	2	2	3	2	Vaňková Jana: Zpěv umlčených ptáků
2.	516	2	7	4	4	3	1	Tomšů Radmila: Andělé, jehly a desetníky
3.	469	2	5	3	5	2	4	Vágnerová Kateřina: Za oponou
4.	401	-	3	8	7	3	1	Fiedlerová Veronika: Benediktův běžný případ
5.	391	2	4	1	3	3	5	Mertlíková Věra: Princezna nevěsta
6.	324	2	2	3	2	2	3	Fiedler Ondřej: Učedník
7.	322	1	2	4	2	6	2	Matějčková Lucie: Sběratelé snů
8.	308	-	3	2	4	9	1	Doležal Petr Dolýk: Přitáhli to z lesa
9.	306	1	2	4	2	3	4	Moravcová Irena: Hostitel
10.	291	1	1	3	5	3	3	Drdlová Helena: Pro lepší svět
11.	290	-	2	5	4	5	1	Merglová Michaela: Včely
12.	275	-	1	5	3	5	4	Hulbach Zdeněk: Příběh napsaný mezi hvězdami
13.	239	-	-	5	5	2	4	Žilková Eva: Smrt z řetězu puštěná
14.	236	2	1	-	-	3	5	Mis Ivan: Zkrocený časoprostor
15.	226	1	1	1	2	3	5	Benkovič Martin: Hmlovina
16.	224	1	1	1	2	2	6	Pečenka Jan: Nový svět
17.	207	1	2	1	3	1	1	Helmichová Andrea: Jeden svět nestačí
18.	193	-	1	1	3	4	5	Sirotek Michal: Chřtán
= 193	-	-	2	5	4	3		Pavlásková Eliška: Jezinky
19.	179	-	-	3	5	2	2	Novotný Jiří: Obchodní referent
20.	160	-	1	2	2	-	6	Novotný Jiří: Tam, kde něco končí...
21.	151	1	1	-	1	3	1	Procházková Danny: Tady to podepište
= 151	-	-	-	5	3	4		Leonhard Kristina: Žitě kreslo
22.	147	-	1	1	3	1	4	Šochová Anna: Pomezí souvislosti
23.	143	-	-	3	4	5		Ankou Peter: Dom „U zlého básníka“
24.	141	-	-	2	1	3	5	Kolbaba Radovan: Maso
25.	129	-	1	1	1	2	4	Labský Viktor: Spirála života
26.	122	-	-	2	-	1	7	Berka Tomáš: Monument
27.	87	-	-	-	3	1	3	Brychta Filip: Zloděj běsů
28.	72	-	-	-	1	2	1	Kociánová Hana: Program využití místních zdrojů
29.	40	-	-	-	-	-	4	Kalecká Karolína: Máš na to?
30.	12	-	-	-	-	-	1	Wortys Sebastián: Červený trpaslík S12E07 – Kosmopakombinace
31.	10	-	-	-	-	-	1	Hoffmannová Adéla: Hrádek

Novely

#	S.	1	2	3	4	5	6	Autor: Práce
1.	1080	10	13	2	2	-	2	Minařiková Kamila: Neoplazmóza
2.	769	5	8	5	7	2	-	Špirochová Kateřina: Ósacký příběh
3.	466	-	6	5	8	3	3	Pohl Milan: Dějiny přeplíšu poražení
4.	463	1	3	7	7	4	2	Hrdlička Lukáš: Svět deseti dnů
5.	442	1	4	5	4	6	3	Novotný Jiří: Ansel a Angar
6.	415	1	3	6	5	5	1	Pánek Daniel: Tak přeci přišli
7.	368	1	3	6	2	4	2	Jarchovský Zdeněk: Konec projektu Bernau
8.	367	1	2	6	7	1	1	Hradilová Kristýna: Bludiště

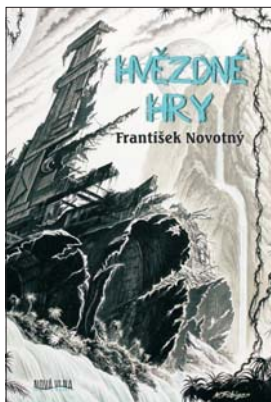
9.	271	-	3	4	3	3	2	Mikulová Magdaléna: Kappadok
10.	268	1	1	4	2	4	2	Adámek Otakar: Kavárenští povaleči
11.	256	1	-	2	4	3	6	Bárta Tomáš: Let snů
12.	109	-	-	2	1	2	3	Babčan Matuš Stanislav: Vřbové duše
13.	89	-	-	1	1	2	3	Horová Kateřina: Akněmur

Kromě vyhlášení CKČ byly na Parconu 2018 v Bílovci uděleny i ceny Československého fandumu.

Cena ČS fandumu In Memoriam byla udělena **Janě Rečkové** za její práci a propagaci fantastiky na poli literárním – ať už prostřednictvím vlastní tvorby, překladů nebo pomoci začínajícím autorům ve workshopech.

Mloka za zásluhy získal Zasloužilý člen KLF **Aleš Koval** za svou celoživotní práci a propagaci sci-fi. Je to organizátor Parconů 1988, 1992, 2010 a konečně i 2018, dále organizátor Bilconů už od poloviny osmdesátých let až do dneška. Propaguje sci-fi také v místním regionálním tisku, rozhlasu i televizi (těch pořadů bylo už víc a dohledání všech by bylo na dlouho).

Cenu Ludvík si odnesl **Zdeněk Rampas** a nakladatelství **Nová vlna** za vydání kompletního souboru povídek vítěze Ceny Karla Čapka v letech 1985 a 1991 Františka Novotného *Hvězdné hry*.

A trocha statistiky na závěr: Počet přijatých příspěvků: 24 mikropovídek od 22 autorů, 47 krátkých povídek od 45 autorů, 33 povídek od 32 autorů a 13 novel od 13 autorů.

Celkem to je 117 prací od 91 autorů (genderově je to téměř půl na půl – 45 žen, 46 mužů).

11 soutěžících přispělo do dvou kategorií, 5 do tří kategorií a ani jeden do všech čtyř.

1 autor poslal 5 příspěvků, 1 poslal 4 příspěvky, 3 poslali 3 příspěvky a 13 autorů 2 příspěvky.

Soutěž hodnotilo celkem 49 porotců, z toho 23 hodnotilo jednu kategorii, 5 dvě kategorie, 7 tři kategorie a 14 všechny čtyři kategorie. Mikropovídky četlo 30 porotců, krátké povídky 25 porotců, povídky 24 porotců a novely 31 porotců.

Jiřina Vorlová

Odposlechnuto

Volební odhad: Žit Brno nevyhraje ani raw vegan chlebiček v tombole u Tří ocásků.

Lucie Sulovská

„Pro jednoho odpad, pro druhého poklad,“ je krásný aforismus, ale velmi špatný způsob jak oznámit dětem, že jsou adoptované.

Pane vrchní, ten hamburger je nějakej tuhej!

To víte. Je málo psů, tak to meleme i s boudama.

Upíři v brigádě socialistické práce

Šedá, nepřívětivá, dalo by se dokonce říci pochmurná realita komunistického Polska... Není to snad ideální scénérie pro romány o upírech? Autor bestsellerového cyklu o Jakubu Vandrovci, románů o sestřenkách Kruševských a také četných sbírek povídek, představuje své další dílo – tentokrát s nemrtvými v hlavní roli. Není to však horor, ale plnokrevná satira, ve které se spisovatel vysmívá národním fobiím, společenským nešvarům a politickým kuriozitám dob sklonku komunismu v Polsku. O vampýrech, a nejen o nich, se budeme bavit s Andrzejem Pilipiukem.

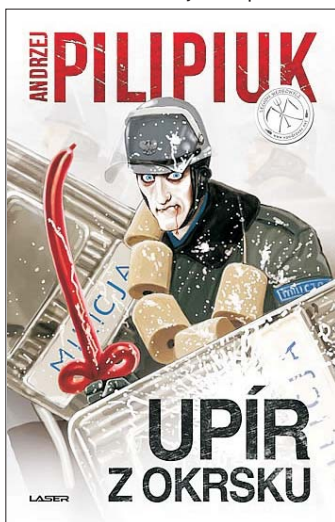
MW: V časech Polské lidové republiky (dále jen PRL) kraloval v tehdy vládnoucí vrstvě, dalo by se říci, materialistický způsob uvažování, podle kterého by upíři neměli právo existovat. Odkud se vzal nápad umístit legendární krvepíjce do osmdesátých let do města nad Vislou?

AP: Začalo to debatou na některém Pyrkonu – jaký by byl upír, žijící v současném světě? Byl by to upír-hipster, nebo možná upír-dresář (člen subkultury, libující si v nošení značkových teplákových s třemi proužky, bot s fajfkou a vyholené hlavě I. P.)? Ve smršti vyměňovaných slov jsem dokonce nadhodil název hypotetické knihy „Dresula“ a vyhrožoval, že ji opravdu napíšu. A pak jsem na to zapomněl. Za nějaký čas poté jsem ve Varšavě šel podchodem kolem stanice metra Ratusz-Arsenal. Nečekaně jsem si všiml jakýchsi knih, vystavených ve výloze. Na čestném místě trůnil „Soumrak“, ale i všechny ostatní, které byly kolem, byly o upírech. Spočítal jsem je. Bylo jich 36. Tehdy jsem si uvědomil, že se fenomén upírománie vymkl kontrole a stal se součástí popkulturní kaše pro masu. A že je to móda. Nesnáším módy... Začal jsem uvažovat, jak bych se mohl tomu idiotismu s upíry mazaně vysmát. Obrazně řečeno, chtěl jsem zatlouci velký rezavý hřebík do chvějících se plyšových srdíček náctiletých fanynek Edwarda... Především jsem chtěl upíry přestavit v úplně jiných realitách, než jsou bohaté USA nebo viktoriánská Anglie. Chvilku jsem dokonce uvažoval nad vampýry-dresáři, ale pak mě napadlo, že bych děj mohl umístit do dob PRL, a současně si udělat legraci i z upírů, i z komunistů. Začal jsem zapisovat nápady a bleskově jsem zjistil, že situování upírů do nuzného světa reálného socialismu nabízí ohromné množství potenciálních zápletek.

Tvoji nemrtví se vůbec nepodobají naší představě o upírech, jakou jsme si udělali prostřednictvím popkultury (třeba ze Soumraku, který ti je výjimečně protivný). Nejsou ani silní, ani krásní, když už jsou šlechtického původu, tak jsou zchudlí, a dokonce mohou pocházet ze stranické rodiny... Dalo by se říci, že ztratili svůj břit – tedy spíše špičáky. S takovým záměrem jsi psal svůj cyklus?

Především je satira vždy uměním představit svět přehnaný, postavený na hlavu. Když už to měla být satira na upíry, tak přeci nemohli být takoví jako v „Soumraku“. Žádná inteligence, fantastická síla, rychlost, a samozřejmě ani žádné lesknutí se na slunci. Vampýři většinou byli bohatí – takže jsem ty svoje udělal chudé. Žádné hrobky z mramoru, zámky ani paláce – jen byt v činžáku. Jeden z hrdinů je zámečník, druhý svářeč, třetí hrobník, čtvrtý šílený vědec – který ale přes den pracuje jako topič v kotelně. Jediným aristokatem je vychytralý hrabě,

v mládí erotoman a opilec, který podepsal listiny o rozdělení Polska. Do této společnosti přijde strašná blbka – dcerka vysoce postaveného straníka, která v záchvatu zoufalství spáchala sebevraždu, a po svém znovuzrození jako upírka vůbec nechápe, co se s ní stalo, protože celý život přeci byla ateistka a na pověry nevěří. Když jsem usadil své upíry do nepřívětivého světa milice a přidělových lístků na maso, musel jsem sám sobě položit řadu otázek. Jaké by ne-normální životní podmínky, které jsem si pamatoval z dětství, měly důsledek pro takové bytosti? A samozřejmě co by udělala strana a tajná policie, kdyby zjistily, že v jejich socialisticko-ateistické zemi žijí bytosti, které by vůbec neměly existovat?

Odkud pochází nápad na historku o tom, jak byl v rámci závodní rekreace zorganizován výlet na houby... v lednu?

V reálném socialismu bylo zpoždění všeho normální. Opozdňovaly se dodávky zboží do obchodů, dodávky náhradních dílů a surovin. Lidé léta čekali na instalaci telefonu a podobných věcí. Zároveň však existovaly plány a všichni zúčastnění byli nějak zodpovědní za jejich splnění. Výlet na houby odložený na leden by se reálně spíše nekonal – ale protože se mi to hodilo do zápletky a dělal jsem si legraci...

Upíři, kteří jsou v tvých knihách zároveň vzornými pracovníky, jsou také vysláni na nucenou dovolenou. A řízením osudu se dostanou až do dalekého (a tobě z různých důvodů blízkého) Švédska.

S podnikovou rekreací to bylo velice různě. Bohaté podniky, jako byly hutě, doly a velké továrny, investovaly do vlastních rekreačních středisek. Většinou to byly kolonie chatiček nebo montovaných baráků, méně často to byly zděné budovy. Místo v nich samozřejmě nestačilo pro všechny, takže existovaly hodnotící systémy dovolující určit, kdo má v daném roce jet... Rovněž scéna renovace podnikového autokaru je dost reálná. Vozidel bylo málo a byla nelibostně využívána, dokud to šlo. Pokus o útěk do Švédska na kajaku, nu což, v dobách mého dětství bylo slyšet historky o zoufalcích, kteří se zkusili dostat z okolí Leby až na Bornholm. A režim byl přeci takový, že i upíři ho mohli mít dost...

Tebou popisované věci a situace jsou krajně kontrastní, jako například kolize státního ateismu s lidovou vírou v paranormální jevy. Hádám správně, že rád sleduješ takové krajnosti a kontrasty i reálně?

Líbí se mi mocné srážky realit. Cyklus o sestřenkách Kruševských, ve kterém se v Krakově XXI. století objeví tři sta let stará alchymistka. „Oko Jelena“, které ukazuje XVI. století očima cestovatelů v čase pocházejících z naší doby. Dobrodružství doktora Skórzewského nebo Roberta Storma – kde se vzdělání a racionálně myslící lidé setkávají tváří v tvář neznámému. V povídce „Strýček Igor“ se pokouší tajný policista-racionalista zastavit přízračný vlak. V povídce „Vlčí slzy“ zachrání ukrývající se židovku vlkodlak. V příhodách Jakuba Vandrovce musí opilý venkovský dědek pravidelně zachraňovat lidstvo, nebo alespoň svou ves a oblíbenou krčmu.

Tři knihy povídek o upírech z varšavské Prahy, žijících v socialistickém Polsku vedeném Jaruzelského vládou, zapadají do tohoto trendu. Musí řešit problémy a výzvy, které nemuseli řešit žádní jiní vampýři na světě. V jedné z povídek musí získat černý hedvábný plášť. Jenže jak to zvládnout, když socialistický průmysl takové oděvy nevyrábí a ze zahraničí se nedovážejí? V jiné povídce zase musí zorganizovat přepychový banket pro francouzskou hraběnkou, a kapsy jim přitom zejí prázdnotu.

Dočkáme se toho, že se tvá upíří rodinka objeví v současném Polsku? Průvody, stávky, demonstrace... nosná témata rozhodně nechybí!

Momentálně považuji tento projekt za ukončený. Napsal jsem tři sbírky, využil nejlepší zapsané zápletky. Zatím stačí. Možná se ještě někdy k tématu vrátím.

Máš nějaký vztah ke klasickým hororovým románům? Stokerovým či Polidoriho upírům, nebo snad k Reymontovi? Co si myslíš o neslábnoucí popularitě krvepíjců?

Polidori už bohužel zastaral – ale občas stojí za to poznat klasiku, takže jsem ho četl. Stokerova Dráčku jsem četl v první – zkrácené – verzi, později byl román rozšířen. Když jsem byl malý, udělal na mě velký dojem film Romana Polaňského Ples upírů, pak jsem ještě četl Annu Riceovou. Reymontova „Vampýra“ mám na polici, ale nějak jsem se k tomu nedostal.

Naši postmoderní dobu charakterizuje dekompozice a pokusy o nové přečtení kulturních vzorců a archetypů. V podstatě to považuji za omyl – netvoří se nové věci, jen se přemílají dokola staré nápady. Bohužel z toho mýlnku vychází něco jako párky – dá se to jíst, ale hrůza pomyslet, co je v nich... Já jsem taky novou kvalitou zrovna nepřispěl.

A popularita? Inu – milionové rozpočty na reklamu už nafoukly a poslaly nahoru nejednu blbost jako balónek.

**Ptal se Marcin Waincel
pro server booklips.pl**

booklips.pl/wywiady/podobaja-mi-sie-smiale-zderzenia-rzeczywistosci-
wywiad-z-andrzejem-pilipiukiem-o-cyklu-wampir-z/

Čekání na díru do hlavy

Srdce mi zaplesalo, je tu něco, co jsem opravdu nečekal: zločin na oběžné dráze! Stručně připomenu, co víme ze zpravodajství.

Koncem srpna se k Mezinárodní vesmírné stanici připojila kosmická loď Sojuz. To je dnes už zcela rutinní a tudíž nudná operace. Základem stanice byl modul Zarja, ten vypustili na orbitu skoro před dvaceti lety.

Postupně stanice rostla a bytněla, sloučily se stanice Mir 2 a Freedom a dnes je to tedy mezinárodní létající podnik podporovaný pěti kosmickými agenturami jedenácti zemí.

Posádka bývala pětičlenná, teď šestičlenná. Sama stanice už nikoho nevzrušuje, až teď. Při posledním pendlu ze Země se ukázalo, že někudy uniká vzduch. Bedlivé ohledání objevilo díрку. Že by kosmické ostřelování, nějaký ten vesmírný projektil? Nic takového. Dírka je původu lidského. Nabíledni je pak otázka, kdo díрку vykutal.

První verze: díрку omylem vyvrtal ruský technik, a když si toho všiml, přemáznul ji lepidlem. Lidová interpretace vykreslí obraz podroušeného mužíka, který do stěny Sojuzu zatloukl skobu, aby si na ni pověsil portrét Josifa Visarionoviče Stalina.

Vzápětí se ovšem vynořilo vysvětlení jiné. Díрку má na svědomí americká část posádky. Vyvrtala ji proto, aby byl důvod k předčasnému návratu. Lidová interpretace pak vykreslí obraz Istivého imperialisty, agenta CIA.

Hned jsem si vzpomněl na dětství, na sovětský dobrodružný film o pohraničnících kdesi v poušti, kteří ve finále objevili západního agenta s tajným kódem schovaným do fajfky. Jakkap asi americký agent propašoval vrtáček do vesmírné stanice? Tipnul bych si na levou nosní díрку.

Ideologické soupeření se nám posouvá do příjemně groteskních poloh. Opilí mužíci se přetahují se zlotřilými kosmonauty o nebozízek, ruští diverzanti se plíží kolem Stonehenge s flakónem nervového plynu v kapse, odkud se vynoří další padouch? Je těžké se v tom vyznat a zde nastupuje další teorie, o podzemních ovlivňovačích veřejného mínění.

Jde o to, aby nikdo nikdy už ničemu nevěřil. Nejméně ze všeho pak vlastnímu úsudku.

Závěrem bych měl dodat rozuzlení, jak to vlastně s tou dírkou v Sojuzu bylo. Nevím. V příští rundě pošlete Sojuzem na stanici Jamese Bonda. Ten na to přijde, doufejme dřív, než nám navrtají díru do hlavy.

Ondřej Neff /Neviditelný pes

Odposlechnuto v turecké vězeňské knihovně

„Mohu si znovu půjčit tu mou oblíbenou knížku?“

„Ta je bohužel půjčená,“ sdělí mu s lítostí dozorce, „ale jestli chcete, máme tu jejího autora.“

Odposlechnuto v košer restauraci

Přijde číšník ke stolu a ptá se: „Dámy, je něco v pořádku?“

Opravená úsloví

Lže, jako když Guardian tiskne.

Řekni to jinak – ať tě nesmažou

Jak jsme se pod tlakem cenzorů naučili používat různé metafory a jinotaje. Nedlouhé zamyšlení na pozdní večer

Nejdřív mi dovoluňte malou odbočku do literatury.

Milý čtenáři, nevím, jestli máš rád science fiction nebo fantasy. Já ano a v určitých obdobích svého života jsem ji přímo miloval. Tahle láska už trochu pohasla, ale trochu je to dáno tím, že základní kánon mám načten a nová díla mě zase tolik neoslovují.

Fantastická literatura může být optimistická nebo taky ne. Ta druhá, dystopická, se většinou odehrává v nějakých totalitních režimech. Klasici jako George Orwell nám představili světy shrnuté jedinou větou: „Pokud chceš vědět, jak vypadá budoucnost, představ si těžkou botu, která na věky šlape po lidské tváři.“

Pak existuje i dystopická literatura zpoza železné opony, a ta je jiná. Tamní totalitní systémy nejsou tak dokonalé jako ty Orwelovy. Většinou jsou zasaženy menší či větší měrou zparchantělosti, jak se lidi v celém komplexu příkazů a zákazů naučili „chodit“. Přesně podle hesla, že hlavou zeď neprorazíš, ale podechcat se dá. Bota šlape jen po těch, kdo si to nedovedou zařídit jinak.

Jeden takový spisovatel se jmenoval Janusz A. Zajdel a byl to Polák. Četl jsem od něj jen dvě knihy vydané česky, *Limes Inferior* a *Edenii*. Obě jsou zajímavé. Možná je mi tak blízký proto, že vystudoval polský ekvivalent matfyzu; podobné uvažování o problémech se nezapře. Má i své slabé stránky, hlavně zakončení obou zmíněných knih působí trochu divně, jako by si s ním úplně nevěděl rady. Teď bych se ale chtěl zmínit o jedné věci, kterou předpověděl až moc dobře.

Je to *koalang*, asociační jazyk, který používají lidé v *Edenii*, když si spolu chtějí promluvit o něčem zakázaném. Celá *Edenie* totiž žije pod permanentním dohledem počítačového kontrolního systému, který poslouchá (a odezírá ze rtů), o čem místní mluví. „Problémové“ řeči pak hlásí lidské tajné policii. Odpovědí je *koalang*, šifrovaná řeč. Její podstatou jsou symbolické asociace, kterým počítač není schopen porozumět, a nevyvolávají v něm tedy podezření.

„Včera se mi zdál šedý anděl,“ říká mladík v Zajdelově *Edenii*, když chce své známé sdělit, že jeho pokoj v noci prošmejdil uniformovaným pracovníkem tajné služby. „*Kus prostoru se zaplnil prázdňem?*“ ptá se jej dívka, čímž se ve skutečnosti chce dozvědět, zda nevíтанá návštěva něco sebrala.

A teď se podívejte na internet dneška. Jak je možné, že Zajdel někdy v 80. letech 20. století tak přesně odhadl, kam míříme?

Směsice lidských Viktorů Čističů a automatických nástrojů pro likvidaci nežádoucích příspěvků čím dál více směřuje k tomu, že budeme v síťových diskusích nuceni používat nějaký ten *koalang*. Ve světě permanentní kontroly bude vítězem ten, kdo i *navzdory ní* dokáže své myšlenky sdělit jiným tak, aby je pochopili.

Už současná řeč používaná na internetu by byla dobrým námětem na diplomku pro studenta moderního českého jazyka. Některé asociace se vžily tak, že je dávno bereme jako normál-

ní, i když před deseti lety by na ně každý zíral. Není to ještě *koalang*, ale i tak se tomu musím trpce smát.

„*Vyčerpání a tiší*“, kteří se vyskytnou pod každým článkem o kriminalitě imigrované komunity, jsou nehynoucí připomínkou tohoto legendárního a nepodepsaného článku ze září 2015. „*Doktoři a inženýři*“ je běžná formulace v diskusích o nezáměstnatelnosti těch nově přichozích. „*Měl psychické problémy*“, padá z klávesnice čtenářů, kdykoliv někdo zase zajede či pobodá jiné lidi ve jménu Alláhových.

A pak jsou tu „*mladíci*“, univerzální pojmenování napříč Evropou (*Jugendliche, jeunesse, youths*), které ve skutečnosti znamenají buď mladého muslima (na Západě), nebo rodáka z romského gheta (za bývalou železnou oponou), případně dvaceti- či padesátihlavý dav těchto osob. Dočteme-li se, že něco udělali *mladíci* (třeba zapálili nějaká auta), je to na 95 % metafora pro někoho, koho si autor textu netroufá pojmenovat přesněji.

V diskusích na iDnes se vyskytuje i unikátní endemit *stodukátník*, který naráží na skutečnost, že za smazání příspěvku dostává registrovaný uživatel trest sto bodů („dukátů“). Je to něco jako kandík psí zub rostoucí na svazích Medniku – jinde v ČR k nenalezení.

Anekdota z Německa: Na vrcholu balkánské migrační krize se v diskusích *Die Welt* nějak přemnožily ikony Burger Kingu. Nechápal jsem, co tam dělají – jakou mají hamburgery souvislost s přívalem migrantů? Nebo je Burger King u západních sousedů tak populární?

Jednoho dne všechny zmizely, neznámá ruka administrátora je odeslala do nebytí. Teprve pak mi místní veterán vysvětlil, o co šlo. Burger King, čili BK, se na první pohled podobá jinému slovu, totiž *Bürgerkrieg* (*občanská válka*) a uživatelé, kteří ikonu adoptovali, tím chtěli naznačit, že si myslí, že celá migrační krize nedopadne pro Německo dobře.

Jinotaj vydržel asi čtrnáct dní, pamatují-li se dobře. To je ostatně slabina každé tajné řeči: čím více lidí oslovuje, tím větší pravděpodobnost, že někdo její tajemství prozradí. Dneska vám to nemůžu ani nalinkovat, protože, jak již řečeno, všechny odeslalo rozhodnutí cenzorovo do digitálního očištění. V Orwelově se tomu říkalo *memory hole*.

Když čínský disident Liu Siao-po obdržel v roce 2010 Nobelovu cenu míru, nepustily jej domácí úřady z vězení a na ceremonii v Oslu jej reprezentovala prázdná židle. Sousedovi „prázdná židle“ se v čínském internetu okamžitě stalo jinotajem pro domácí cenzuru a netrvalo dlouho, než se propracovalo na seznam „citlivých slov“, likvidovaných automatickými filtry. Je to rozsáhlý seznam a jsou na něm i některá osobní jména.

Ach, rok 2010. Tehdy si to na síti rozdávali anonymové bez jakýchkoliv zábran a žádný seznam citlivých slov se v Evropě nedal ani představit, natož existence zákonů jako NetzDG. Jiná éra Západu, pouhých osm let vzdálená. Doba, kdy ještě lidem

Souhvězdí zla

Začal bych jednou starou vzpomínkou, která mi poslouží jako analogie.

Když mi bylo -náct, byl jsem velkým a oddaným fanouškem science fiction a fantasy. Bylo nás takových v Ostravě více a jednou se na nás usmálo štěstí. Majitel komerční nemovitosti, která nevydělávala, nám ji zdarma půjčil k tomu, abychom se zde mohli občas scházet, vyměňovat si knihy, hrát Dračí doupě apod.

Prostory se skládaly z několika místností a jedna z nich, nejspíš starý sklad, měla dřevěnou podlahu a byla trochu vlhčí. Na zdi se vyskytovalo několik skvrnek plísně. Nicméně dokud byla „v pravidelném provozu“, zůstávala použitelná.

Pak přišla zima a studené jaro, kdy se v prostorách nic nedělo. Zmíněná místnost byla zavřená, přes okno měla železnotu roletu (kdo zná Vítkovice, ten ví, že je to tak trochu ghetto). Jednoho dne, když už zase bylo lepší počasí, jsme se tam zase sešli a otevřeli i ten bývalý sklad.

Místo pár fliček nás přivítal obří, přes dva metry široký koberec plísně, pokrývající celou podlahu a hýřící spektrem nechtutných barev. Při pohledu na něj se mi hned vybavil Kmen Andromeda. Napůl jsem čekal, že z oblundného organismu se vynoří chapadlo mávající cedulí „Přiveďte mi svého prezidenta“ nebo „Požadují volební právo“. Několik měsíců bez větrání a slunečního světla stačilo k tomu, aby se drobný problém proměnil v problém velmi velký.

A nějak podobně je to s kriminalitou.

Vykořenít ji úplně je stejně nemožné, jako vyhnat ze stoletého domu poslední stopy plísně. S dostatkem pozornosti ji ale máte šanci udržet v přijatelných mezích. Pokud však společnost odvrátí oči a rozhodne se jí nevěšmat, bude jednoho dne šokována tím, do jak zruďných rozměrů mezitím věc stihla narůst.

Všechny země, i Česká republika, mají problém s nucenou prostitucí. Specifický problém Británie byl v tom, že po dlouhou dobu nechávala určitý typ nucené prostituce bujet, a z jakých důvodů tak činila.

Když labouristickou političku Annu Cryer v roce 2003 navštívilo sedm matek z Keighley a popsaly jí, jakým druhem zneužívání jejich dcery trpí v rukou svých „milenců“, rozhodla se jít s věcí na veřejnost. Se zlou se potázala: policie a úřady pro ochranu dětí odmítly cokoliv dělat, byla označena za rasistku a lháčku splétající fantasmagorie. Trvalo léta, než místní policie začala brát problém vážně. Většina tohoto posunu se ode-
u kormidel moci nedocházelo, jak nebezpečný pro ně internet může být.

➡ Ted' už to vědí a podle toho se svoboda slova online také vyvíjí. Pro naše dobro. Jak jinak.

Upřímně nevím, co s tím. Každý, koho znám, je tím naštvaný, ale oklešťovací proces pokračuje vesele dál. Dost často pod kuratelou soukromých společností, které se nám, na rozdíl od politiků, nemusejí zodpovídat ani náznakem.

Marian Kechlibar / www.kechlibar.net

hrála po roce 2010, kdy na celostátní úrovni vystřídala labouristy vládní koalice konzervativců a liberálních demokratů.

V roce 2011, když *The Times* vydaly slavnou reportáž Andrewa Norfolka o aktivitě pákistánských gangů v severní Anglii, reagovala komentátorka Libby Brooks v levicovém *Guardianu* řečnickou otázkou, zda je od *Timesů* „zodpovědné chování, když poskytují municí násilným rasistickým hnutím“. Sloupky v *Guardianu* jsou obvykle politickým pozicím Labour Party dost blízké.

To to není jen otázka minulosti. Labouristé mají s akceptací horších stránek reality problém dodnes. V roce 2015 převzalo moc ve straně hnutí Momentum, které je velmi fixované na identitární politiku. Rotherhamská poslankyně Sarah Champion v roce 2017 napsala článek, ve kterém otevřeně mluvila o tom, že společným jmenovatelem otrokářských gangů je etnický původ. Nato se proti ní obrátilo celé vedení strany a byla nucena rezignovat na pozici ve stínovém kabinetu.

Labour Party může klidně vyhrát příští volby. Jaký důsledek by taková změna moci měla pro stíhání „grooming gangs“? Nedošlo by opět k jeho utlumení? Overtonovo okno se v Británii pořád ještě nepřesunulo tak daleko, aby toto téma bylo nekontroverzní a všeobecně akceptované.

Poslední poznámka

K fungování právního státu jsou potřeba tři věci. Každá z nich je nezastupitelná. Je to jako se stoličkou k sezení: na třech nohách je stabilní. Uberte jednu a začne se kácet.

První jsou **zákony**. Z tohoto hlediska mají otrokáři v Británii jednoznačnou smůlu, jejich činnost byla zakázána v celém impériu již roku 1833 a na ostrovech samotných ještě o půl století dříve.

Druhá je **dostatečná síla**. Ani zde nepředstavují „grooming gangs“ žádný problém. Nejsou to organizace typu Hizballáhu, které by měly sklady plné samopalů a raketometů. Když si na ně po letech váhání britská policie konečně došlápla, nedošlo k žádným bitvám. Dotyční byli odvezeni do vězení stejně jako jiní kriminálníci; policejní rutina.

Třetí je **vůle** používat svoji sílu k tomu, aby nedocházelo k porušování zákonů, a zde je slabina moderní Británie, možná nejen Británie. Víte například, že v Británii je zakázána ženská obřízka již od roku 1985? Zatím za ni ale nebyl nikdo odsouzen, ačkoliv případů je dost, i u novorozeně narozených v Británii. (Zpráva Reuters). Takhle to vypadá, když „třetí noha“ právního státu není tam, kde by měla být.

Vždycky mám smutně útrpný pocit, slyším-li někoho říkat: „Zakažme X!“ Prosadit zákon proti X je jedna věc, ale tím úkol nekončí. Musíte potom zajistit, aby jej státní orgány skutečně vymáhaly a aby si na jeho prosazování navykly natolik, že ani změna vlády či ministra vnitra jeho faktickou platnost nepodkope.

Marian Kechlibar / www.kechlibar.net

Odposlechnuto

Jak se říká hospodě zařízené ve stylu Feng-Šui? Šenk-fuj.

Civilizační šok²

Část třicátá druhá: Stojí za to žít za oceánem? Není to doma lepší?

Tuhle otázku jsem řešil už v *Nebojte se Ameriky*. Ale nedořešil. Vlastně s ní zápolím každý den a pochybuji, že se někdy doberu k jednoznačnému závěru. Otázka zní: Má cenu vzdorovat každodenním nástrahám života v cizí zemi? Proč pít řídký Bud Light místo pořádného piva, jíst drobné tousty místo opravdového chleba a zápasit s jazykem, který nikdy dokonale nezvládnou? Nebylo by lepší sbalit kufry a vrátit se na rodnou hroudu?

Tato úvaha má háček. Ani život v rodné zemi není peříčko. Nadešel čas opět sestavit žebříček americko-českých pozitiv a negativ, třeba tentokrát najdu odpověď. Začínám pozitivem číslo jedna, americké steaky. I v průměrné restauraci vám podají chutný kus hovězího přes celý talíř, ze kterého vám ještě po týdnu potečou sliny. Takové maso prostě v Česku nemáme, nebo naši kuchaři nevědí, co s ním. Vyzkoušel jsem to několikrát, ale to, co mi v restauracích naservírovali, byla hodně hodně smutná česká kráva. Ani angusové stračeny dovezené z Argentiny nejsou o nic lepší. Nejspíš je cestou do Česka vystresovali, jinak si to nedovedu vysvětlit. Jedna nula pro Ameriku.

Steaky jsou v USA dobré, ale chleba je jiná story. Sice se nekazí ani po dvou týdnech v igelitu, ale chutná odporně už když je čerstvý. Navíc jsou všechny americké potraviny z nějakého důvodu nasládlé, sladké nebo přelazené. Chleba, piškoty, kečup, kung-pao, limonáda, hrachová polévka, koblížky, kafe... Ze sladkých jídel mi chutná jen oříšková čokoláda, ale i ta je v Americe nějak divná. Za přelazenost si USA vysloužily bod na záporné straně.

Další na seznamu jsou auta. Jsou lacinější než v Čechách, mají luxusnější doplňky a benzín stojí třikrát méně. Pro automobilové fanoušky je Amerika země zaslíbená. Plusový bod. Jenže následkem toho, že silnice vedou všude, zatímco hromadná doprava nevede nikam, musejí povinně řídit všichni, i ti z nás, kteří automobiloví nadšenci nejsou a mají deset dioptrií. Díky přebujenému automobilismu americká populace zapomněla chodit a čtyřicet procent Američanů trpí životu nebezpečnou nadváhou. I v Čechách jsou dnes slečny baculatější, než bylo zvykem za našich mladých let, ale pořád se za nimi dá zálibně ohlídnout. To v USA není pravidlem. Američané jsou jatečně velikosti už od školních let. To má za následek, že navzdory moderní kardiologii průměrná doba života v USA stagnuje (78.7 let). V roce 2017 Česko v očekávané délce života Ameriku předstihlo, za což si zaslouží bod k dobru.

Co třeba státní symboly? Líbí se vám víc česká, nebo americká vlajka? A co hymna? V Čechách se o ní v posledním roce vede diskuze. Navzdory tomu, že lyrické písně snáším docela dobře, mi hudební symbol českého státu připadá příliš unyly. Dřív situaci zachraňovala alespoň řízná slovenská část, ale ty časy jsou pryč a nová úprava unylost ještě zvýraznila. Navíc se zdá, že ani odborníkům není jasné, proč je za prvními dvěma verši otazník. Kde domov můj? Kde domov můj? On snad slepý

zpěvák z Fidlovačky tápe po pódiu a nemůže ho najít? Nebylo by logičtější zpívat to bez otazníku, nebo ještě lépe Zde domov můj (bez otazníku)? Americká hymna je jiné kafe. Je to válečná píseň a nelze jí upřít říz. Žádné šumící bory ani v sadě jara květ, vybuchují v ní granáty a vlajka sebevědomě vlaje nad domovem statečných. Americká hymna hlásá, že Američané jsou v právu a podprahově podsouvá posluchačům ideu vyjádřenou Donaldem Trumpem: America first! Tuto interpretaci hymny svět nepřijímá s nadšením a řekl bych, že mnozí posluchači preferují lyrickou českou hymnu. Porovnání obou písní mi však vychází nerozhodně.

Kromě stejků a automobilismu existují i podstatnější důvody, proč zvolit život v USA místo v Čechách. Česko je malá země, která se dá na kole přejet za víkend. Šáblíková sice vyhrává, ale svět o nás ví asi tolik, kolik toho my víme o Kostarice. Máme vlnitou přírodu a přírodní krásy uměřené velikosti, za což dávám Česku bod útechy. USA je obrovská země a na kole se přejet nedá. Když se o to pokusíte, přejedou vás. V Americe jsou jezera Velká, hory Skalisté a kaktusy pětímetrové. Pro Čechy je nesnadné pochopit, jak děsně velký flák země Amerika je. Na jedné straně je zima, na druhé vedro. Na pravé straně Atlantik, na levé Pacifik. Národní parky mají velikost Karlovarského kraje. Je to pro Spojené státy pozitivum, nebo je mám bodově penalizovat? To je osobní preference. Kdo navštívil Yellowstone nebo Sequoia National Park, byl určitě nadšený. Jenže po měsíční dovolené v západních parcích USA se mnohým zašteskne po české vlnité krajině. Americký západ je jiná turistika než Teplické stěny, kde je na konci každé turistické stesky hospoda, kde najdete točené pivo místo stočeného chřestýše. Není to lepší perspektiva konce výletu?

Amerika má v sobě stále divokost a drsnost. Má to něco do sebe, i mě divočina láká. Každý by měl alespoň jednou v životě spatřit Grand Canyon nebo skalní brány v Arches. Jenže pískovcové bludiště na Ostaši má také své kouzlo. Nejlépe to shrnul profesor Štorch z fakultní nemocnice na Karláku: Za svůj život prý procestoval celý svět a teď na stará kolena už chce jezdit jen po Čechách. Vždyť doma je tolik pozoruhodností, které ještě neviděl! Po letech docházím k podobnému závěru. V bodovém ohodnocení českých a amerických krás mi vychází remíza.

Jedním z vedlejších produktů velikosti České republiky je její omezený vliv na dějiny. Česko není hybatelem světových dějin, spíš jejich nedobrovolným subjektem. Pokud máte politické ambice, nebo alespoň chcete mít pocit, že vaše země je velmocí, asi zvolíte život v Americe. Jenže pozor, tyto ambice mají i své nevýhody. Budou vám vyčítat invazi do Iráku, NATO, mandelinku bramborovou, AIDS a podobně. Seznam prohřešků je dlouhý a ať uděláte cokoliv, můžete to rozhodnutí zrovna připsat jako další položku na seznam hříchů. Amerika je nejnezáviděnější stát na světě, přestože se občas snaží páchat i dobro. To Česko může udělat cokoliv, a přesto zůstává stranou

pozornosti. Po rozdělení Československa už na nás nenadávají ani bratři Slováci. V případě osoby prezidenta je výsledek obdobný. Miloš Zeman a Donald Trump si sice co do populismu mohou potřást rukama, ale Trumpa nesnáší (miluje) celý svět, zatímco Zemana kromě Vysočiny nezná nikdo.

Je však být občanem světové velmoci terno, nebo spíš mínus? USA jsou posledních dvacet let ve válce. Stovky tisíc vojáků byly nasazeny v bojích a tisíce padly. Česko se drží stranou a má menší ztráty na životech. Donald Trump hřímá, že Amerika je první v řadě, Česko se do první linie nehrne. V našich moderních dějinách byl první vždy někdo jiný. Rakousko, Německo, SSSR, Evropská unie... V poslední době si Česká republika uvědomuje, že máme své národní zájmy, jenže se zdráháme za ně nést zodpovědnost. Ptám se znovu: Je lepší bydlet ve velmocenských Spojených státech, nebo v pacifistickém Česku? Rozhodněte se sami podle toho, jestli je vám bližší sedět za pecí, nebo se naparovat v pozici Velkého Satana.

Citelný rozdíl mezi USA a Českou republikou je vidět v náboženském životě. V Čechách hledíme na víru tolerantně, lhostejně, případně s podezřením. Náboženské problémy se ve sdělovacích prostředcích příliš nepřetřásají. V USA je to jinak. Tři čtvrtiny populace si myslí, že všemocný Bůh stvořil nejprve vesmír a pak člověka, aby zalidnil Zemi. Pro průměrného Američana je to logičtější vysvětlení než Velký třesk a evoluce. Náboženství se v USA uniknout nedá. V posledních desetiletích navíc fanatici z Al-Kaidy probudili náboženské pudy i v USA a oživení religiozity je znatelné. V americké společnosti se aktivovala náboženská lobby a snaží se vytěsnit ze škol výuku evoluce, nebo alespoň protlačit do osnov pseudonáboženství. Aby prý měli studenti ucelený světový názor. Talibán povzbudil ochablé křesťanské fundamentalisty a nabudil jejich fanatismus. Američtí politici na vzedmuté vlně umně surfují a já skřípu zuby. Na druhou stranu, ani můj ateismus není dokonalý. Například mi nevadí slavit jmeniny našich ratolestí, i když je to křesťanský zvyk. Američané oslavy svátků kupodivu neдрží. Když jsme sousedům v USA vysvětlovali, jak svátek funguje, dívali se na nás vyjeveně. Naši synové neprotestují a jejich spolužáci jim „Name day“ závidí, protože dostávají dárky kromě narozenin dvakrát v roce. Za odmítání evoluce dávám Americe mínus, za jmeniny Čechám plus.

Čím déle bydlím za oceánem, tím víc vnímám, že Amerika má něco do sebe. Jsou to pořád obrovské plochy země s nerušenou divočinou a půda, která se dá koupit a osídlit. Rostou tu cukrové javory ronící cukrovou šťávu, ze které si můžu uvařit javorový sirup. Člověk si tu může zaregistrovat claim a zkusit se živit rýžováním zlata. Žije tu přes tři sta milionů lidí, kteří mluví stejným jazykem, což znamená, že každý podnikatel má tři sta milionů potenciálních zákazníků. Jsou tu nejlepší světové univerzity, slušné placené místa v průmyslovém výzkumu, velké firmy, ve kterých se dá profesně šplhat výš, než je zvykem v Čechách. Nestojí to za to, aby tu člověk zakotvil?

Pro naše kluky je Amerika domovem. Jsou to stoprocentní a hrdí Američané, ale mě ani to nezlomilo. Ani dvě desítky let života za Velkou louží mě nepřiměly přiklonit se na jednu nebo na druhou stranu. Z téhož důvodu jsem stále nepožádal o ob-

čanství, i když se to po pěti letech po získání Zelené karty od imigrantů očekává. Amerika se mi přesto zadřela pod kůži. Američanům rozumím a v mnoha otázkách stojím na jejich straně. Když mluvím s kolegy o americké politice, říkám my, jáko bych i já byl Američan. Žiju tu tak dlouho, že mi připadá nefér nadávat na Trumpa z pozice cizince a předstírat, že jsem z obliga. Střelovat se do USA je dnes módní, ale mně to přijde laciné. Když si Sasha Cohen ve filmu Borat nebo Tuvia Tenenbom v reportážní knize *Všechny jejich lži* střelí z Američanů, zdá se mi, že střelí vedle. Například v okamžiku, kdy si Tenenbom na cestě Amerikou jako zapalí cigaretu, kde se mu líbí, a když se lidé ohradí, reaguje slovy: To je protikuřácký rasismus. A diví se, když ho někdo setře: „Vy nevíte, o čem mluvíte!“ Tuvia, původem německý žid, žije už léta v New Yorku, ale kupodivu ještě nepochopil, že zatímco on je citlivý na antisemitismus, Američané vyskakují z kůže při narážkách na rasismus.

Postoj ke kouření je zajímavý indikátor společenských změn. V Čechách je protikuřácký zákon často vnímán jako omezování osobní svobody. Už zase dlouhé prsty státního aparátu zasahují do našeho soukromého života! V USA už to vidí jinak. Ještě před pár desítkami let se v reklamách proháněly kovbojové s cigaretou Marlboro mezi rty a tabákový průmysl byl mocný. Kdo nekouřil, nebyl cool. Ve starých bondovkách Sean Connery odložil cigaretu, jen když si nasazoval potápěčskou masku. Dnes v USA kouří jen 15 procent dospělé populace (data CDC, r. 2016). Trend je stále sestupný i proto, že kuřáci mají vyšší úmrtnost. Chápání, co je cool, se posunulo. Navíc se ukázalo, že šlukující kovbojové (řidiči) jsou hlavním zdrojem lesních požárů. V USA se dnes zaměstnavatelé snaží kouření vymýtit, protože kuřáci jsou častěji nemocní. Před budovou fabriky máme několik budek, které vypadají jako zastávky autobusů, kde si milovníci nikotinu mohou dopřát cigaretu, ale na schůzi nebo na záchodě si už nezapálí. Svobodu kuřáků nikdo neomezuje, ale padejte čoudit na mraz! Z mých spolupracovníků tu šikanu vydrželo jen několik, včetně kolegyně z Maďarska. Před pár lety zemřela na rakovinu plic.

Americký přístup ke kouření schvaluji. Proč bych měl být na schůzi vystavený smradlavým spalinám? Někteří kuřáci tvrdí, že je společnost omezuje a chtěli by si zapálit i v letadle. Jenže podle stejné logiky si může kdejaký ortodoxní pop zapálit v restauraci kadidelnici a začít ji kouřit. Že to smrdí? No a co? Každý si může kadit, kde se mu líbí! A když vyhodíte popa, přijdou budhisti a zapálí si vonné tyčinky. Pokud to vzdáte a zamíříte z hospody domů, najdete tam vaši ženu, jak si zapálila vonnou svíčku a zamořila byt aroma terapií. Pokud se týká přístupu ke kouření, dávám Americe kladný bod.

Po sečení pozitiv a negativ jsme opět na začátku. K žádnému rozhodnutí jsem se nedobral, ono to vlastně nejde. Život v USA mě pořád baví. Dovedu si představit, že mě k návratu do Česka přiměje nějaký impuls, ale zatím nepřišel. Místo toho zkouším život v cizině, který s sebou nese trochu jiný stres než ten doma. Občas skřípu zuby, ale jeden z českých kamarádů mě poučil, jak mu čelit. Nejlepší je vsugerovat si, že nesnáze života v USA jsou něco na způsob zahraniční dovolené. I na té

Já o voze, on o koze

Tak jsem se dočetl v Interkomu, co jsem to za blbce. Napsal pan Martin Gilar. Předem bych chtěl prohlásit, že jeho články čtu, a to docela s potěšením. Ale jak koukám, pan Gilar už nám tak „zameričtěl“, že se projevuje jako profláknutý profesor Lukeš z Bostonské university. Ten se předváděl dost dlouhou dobu jako naprostý mimoň, zcela propadlý současné americké levicové pomatenosti, takže vypadal z hlediska veřejnosti jako úplný magor.

Martin Gilar předvedl ve svém článku „Klaus kontra Gore“ celou řádku nesmyslů až pomluv. Nejsem klimatolog, ale to, pokud vím, pan Gilar také není, takže vynechám výroky na téma, kde nejsem odborník. V zásadě mi však článek pana Gilara připadá místo skutečné diskuze jako demagogický výlev vyznavače „jediné a čisté pravdy“. Jako projev všech těch geniů, kteří vědí, co bude, známých z padesátých i sedmdesátých let za bolševika, ale i po Sametu. Přesně jako bolševici, co poručili větru dešti a pevně věřili, že se „proletáři všech zemí spojí“. Aby duševně zvítězili, melou páte přes deváté, umanuté vytahují jakoby argumenty na obranu své víry. A navíc asi neumí chápat text. Říká například: „Když Václav Klaus navrhuje, že místo mrhání prostředků na klimatickou vědu máme dát peníze na dnešní chudé, mějte se na pozoru. Na fiskálního konzervativce je to pozoruhodně komunistická myšlenka“. Rozhodně nestuduju, co kdy a kde řekl Václav Klaus, ale nikdy jsem od něho něco takového neslyšel. Ekonomové klasického evropského ražení vždy tvrdili, že lidé si na sebe musí vydělat, a ne čekat almužny.

Nejlepší by bylo, kdyby autor napsal NESNÁŠÍM VÁCLAVA KLAUSE, místo aby jen poněkud pomlouvat. Ty Gilarovy řeči, to je takový „antitrampismus“ po česku. To už duševní úroveň v USA žijících vysokoškoláků upadla tak, že se nezmůže na nic než tvrzení, že „Klaus se vyprofiloval hodně nesympaticky“... nebo že „z Klausových řádků prosakuje samolibost“ (aniž by uvedl jedinou konkrétní ukázkou), či že je Klaus „ješita“ atd. Tyhle řeči znám už skoro třicet let, a nejen na Klause, ale i na Zemana a na všechny, kteří „nadřazené myslí“ našich intelektuálů nevoní.

No, asi mne k nim pan Gilar zařadil. Pan Gilar o mně nic neví, ale vykládá, že jsem svému jmenovci „leštil polobotky“. Kdyby o mně jen něco tušil, jak jsem se choval, když ve Slánského procesu zavřeli mého otce, když si pro mne přišli v roce 1970 do práce čtyři samopalníci a odvezli mne do Ruzyně za „antisocialistickou činnost“ a co se dělo, když jsem podepsal Chartu 77, možná by tak nežvanil.

Jo, a on Gilar zřejmě nechápe psaný text anebo to jen předžíváme stres, ale sami jsme si ho vybrali a přijímáme ho jako dobrodružství. Po návratu domů o něm můžete ostatním vyprávět v superlativech.

➔ Ať už si vyberete k životu českou kotlinu, nebo Kalifornii, přeju hodně štěstí a pevné nervy. Obojí se vám bude hodit. Překonejte stres, užijte si dobrodružství, blogujte, vyprávějte a můžete i přehánět. Nebo o svých zážitcích napsat knihu.

Martin Gilar

stírá. A navíc se ukazuje jako, mírně řečeno, málo vzdělaný pán. Břehy Středozemního moře se za posledních 10 000 let skutečně změnily. Část slavného města Alexandrie včetně starého centra Rhakotis je pod hladinou moře. Dále tam jsou Herakleion neboli Thonis. U břehů Izraele je pod hladinou moře v hloubce cca 8 metrů město Atlit-Yam (staré 9 000 let). Pod mořem jsou i pobřežní části Itálie a Řecka. Ano, myslím si a nejen myslím, ale lze dokázat, že v době, kdy žil kolem Středozemního moře člověk a stavěl města, hladina silně kolísala. Tak jako teplota. Doslechl se pan Gilar, že existují doklady o tom, že v Egyptě zamrzl Nil? A že konec starého Říma urychlila klimatická změna, kdy se v Egyptě neurodilo obilí? Ostatně biblická potopa je pravděpodobně obraz doby, kdy se hladina Středozemního moře zvedla, protrhla šíji směrem k zemské proláklíně, a tak vzniklo Černé moře.

Já jsem žádný „klimatický mýtus“ nevytvořil. Mimo chodem, tuší pan Gilar, když je takový zahraniční odborník, že při příchodu Slovanů cca v 6. až 7. století bylo v Čechách tak chladno, že se nedala obdělávat půda výš než v 500 m. n. m.? Ale už za Karla IV. ve 14. století se zde začalo pěstovat víno a v minulých stoletích bývaly slavnosti vinobraní třeba v krušnohorské Horní Blatné? (nadmořská výška 888 metrů?).

No, hlavně že nám to pan Gilar vysvětlil a já jsem si do svého zápisníčku k tomu, že jsem potomek zrádce socialismu, plíživý kontrarevolucionář, zrádce a zaprodanec a český nacionalista, přidal, že teď i leštič Klausových bot. Tak co přistě?

Bez ohledu na to, co dnes kdekdo vykládá, se neví, zda a jak my lidé ovlivňujeme klima, a místo blouznění kolem akcí, na kterých si zainteresovaní masí kapsy a nedůvtipní jim kývají, je potřeba reálně něco dělat. Což napsal Klaus. Že to pan Gilar nepochopil, za to nikdo jiný nemůže.

Václav Vlk st.

Odposlechnuto

Naprostá většina politiků a takzvaná mainstreamová média se dnes řídí heslem: „Je lepší mýlit se s Fukuyamou než mít pravdu s Huntingtonem.“ Toto heslo je jen kondenzovaným výrazem současné neochoty, ba přímo neschopnosti našeho civilizačního okruhu nazývat věci pravými jmény.

Jan Keller

Z nových testů na řidičák:

Pod vlivem alkoholu smíte řídit:

- a) kolo
- b) auto
- c) Evropskou unii

V městském zastupitelstvu Neapole zasedl radní, který nerozumí italsky. Viraj Prasanna Mihindukulasuriya, původem ze Srí Lanky, má v zastupitelstvu v metropoli Kampánie na starosti agendu začleňování neevropských obyvatel, tedy přistěhovalců. Předpoklady pro tuto pozici splňuje mimo jiné proto, že v Itálii žije téměř 20 let, konstatoval deník La Repubblica.

Novinky.cz

Časem s vědou - srpen

o velkých činech vědy a techniky

Kocábý vědy

Minulý měsíc to byla samá deprese, hospitalizace, sebevražda. Dnes tedy něco přírody a dobrodružství, jak se na prázdniny sluší.

26. srpna 1768 vyplouvá z Plymouthu třicetimetrový trojstěžník *Endeavour* v čele se čtyřicetiletým námořním poručíkem Jamesem Cookem. (Nominace syna zemědělských nádeníků poněkud překvapuje, až dosud všechny takové posty náležely gentlemanům. Cook však předtím prokázal schopnosti, které zřejmě překonaly veškeré stavovské předsudky.)

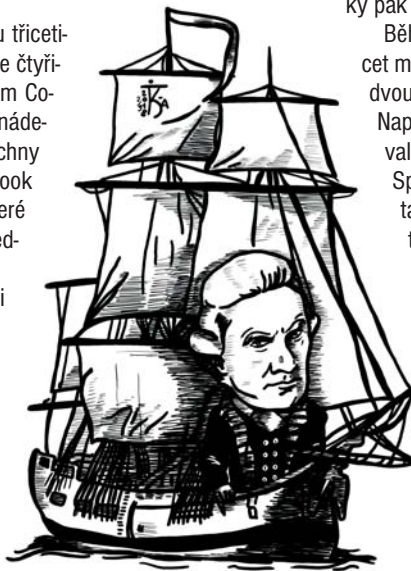
Na palubě *Endeavouru* jsou tři malíři a čtyři vědci v čele s botanikem Josephem Banksem (později dlouholetým prezidentem Royal Society). Nechybí astronom – výprava je totiž zorganizována k pozorování přechodu Venuše před slunečním kotoučem, které má pomoci upřesnit vzdálenost Země od Slunce. Jedním z míst s nejlepší viditelností tohoto jevu byl čerstvě objevený ostrov Tahiti. Cook tedy míří přes Brazílii kolem Hoornova mysu do Tichého oceánu.

Kýžený přechod vypočítaný na 3. června 1769 večer však na Tahiti „zklamal“; Slunce takřka přezářilo očekávání, takže žádná ze tří pozorovacích skupin – to kvůli snížení rizika, že bude zataženo – nedokázala v ostrém jasu určit přesný okamžik, kdy Venuše vstoupila před a pak vystoupila zpřed Slunce. (Na ostrově Vardö za polárním kruhem, kam dánský král pozval slovenského přírodovědce Maxmiliána Hella, Slunce z mračen v aktuálním čase vykouklo alespoň na pár minut, ale i to stačilo: vzdálenost Země – Slunce stanovil Hell na 149–150 milionů km. To francouzská expedice do Mexika měla mnohem míň štěstí – takřka celá vymřela na tyfus.)

Během pozorování, kdy byli důstojníci zaneprázdněni, se jeden námořník vloupal do lodního skladiště a ukradl bednu hřebíků, neboť ty tahitské ženy požadovaly za sex. Dostal dva tucty ran devíticásou kočkou – nejtěžší trest, jaký Cook během celé výpravy udělil.

Když zklamala Venuše, zaměřil se Cook na druhý cíl, zprvu utajený, určený v dopise, který směl otevřít až na moři: prozkoumat Tichý oceán a jeho pevniny včetně Jižní země (Austrálie). Čtrnáct měsíců křižoval Pacifik a spolu s vědci pozoroval, kreslil, mapoval, komunikoval s domorodci. Mimo jiné zjistil, že Nový Zéland tvoří dva ostrovy. V Austrálii objevil záliv, který pro bohatou vegetaci nazval Botany Bay. Proplul a zmapoval nebezpečný Torresův průliv mezi Austrálií a Novou Guineou. Potom dorazil do Batávie (dnes Jakarta v Indonésii), kde jako by ho opustilo štěstí. Dosud ztratil sedm mužů (jednoho

na otravu přemírou rumu), ale díky zásobám kysaného zelí žádného na obávané kurděje. Od Batávie ale jeho muži začali houfně marodit (malárie, tyfová horečka, úplavice). Kolem Afriky pak v červenci 1771 dorazil do Anglie.

Během celé plavby kolem světa přišel o třicet mužů (včetně lodního lékaře, dvou malířů a dvou vědců) z původních čtyřadevadesáti. Naproti tomu toho spoustu objevil a zmapoval, otevřel Torresův průliv bezpečné plavbě. Spolu s dalšími dvěma cestami kolem světa, které podnikl v následujících letech (přetí byl na Havaji v padesáti zabit domorodci), se James Cook stal pravděpodobně největším a nejužitečnějším mořeplavcem historie.

Tato Cookova cesta však nebyla úplně první, kterou lze označit za vědeckou. Úplně první zpunktoval anglický přírodovědec Edmund Halley, eponym nejznámější z komet. Ten totiž přišel s ideou proměřit v mořích variace zemského magnetického pole a vytvořit mapu čar spojujících místa se stejnou magnetickou deklinací (to je

úhlový rozdíl směrů k magnetickému a zeměpisnému pólu Země). To slibovalo značný užitek, protože ne jeden mořeplavec (v přesvědčení, že magnetická deklinace je konstantní a/nebo zanedbatelná) svůj nově objevený ostrov, mys, ústí řeky už podruhé nenašel... Admirálita Halleye okamžitě jmenovala do hodnosti námořního kapitána a přidělila mu trojstěžník *Paramore*. Ten vyplul ke konci října 1698 z Portsmouthu. Jednou se sice musel vrátit kvůli vzpouře, ale nakonec během dvanácti měsíců pročesal většinu Atlantiku. Doma pak už na podzim 1700 Halley představil první mapu magnetických deklinací (jako první izočárovou mapu vůbec), která významně usnadnila navigaci i orientaci na mořích. Napřesrok s *Paramore* proměřil příliv a odliv v Kanálu a navrhl mapu s výpočtem výšky přílivu a odlivu podle polohy Měsíce.

Závěrem tu zmiňme ještě *první stoprocentně vědeckou plavbu*. Podnikli ji opět Britové, loď se jmenovala *Challenger*, měla také tři stěžně a měřila 70 metrů. Vedle plachtoví už disponovala i pomocným parním pohonem. Nesla dvě laboratoře a řadu přístrojů i nástrojů ke zkoumání dna, vod i jejich živáků. V čele výpravy stál námořník a polárník George Nares, mezinárodní vědeckou posádku tvořili ilustrátor a pět učenců (jedním během cesty zemřel na otravu krve).

Mise trvala od prosince 1872 do května 1876. *Challenger* během ní urazil skoro 130 000 km (přes čtyři obvody rovníku) a shromáždil na 10 000 vzorků organismů (skoro polovinu tvořily dosud neznámé druhy). Získaná data zabrala po vytištění 30 000 stran.

František Houdek

Příroda sobě, příroda nám Třeštění letitého popularizátora 78

„Příroda vnímaná smysly budiž oslavena myšlenkami!“ Tak znělo životní krédo Františka Jiřího Augusta de Langueval, hraběte Buquoye, vzdělaného podivína se zálibou v přírodních vědách a technice. Ve fyzice například zformuloval pomocí diferenciálních rovnic obecný problém dynamiky soustav s proměnnou hmotností (aktuální teprve po nástupu kosmonautiky). První z našinců v roce 1820 použil termín *biologie*. Jako majitel sklárny (ve kterých vynalezl neprůsvitné černé sklo), dolů a textilek se velmi zajímal o využití parního stroje. Roku 1810 přivezl z Anglie součásti staršího a jednoduššího (zároveň i méně výkonného) stroje Newcomenova. Ten věnoval pražské technice (její mechanik Božek ho vsadil do parovozu a parolodi), sám však podle něj nechal udělat jiný. Jelikož čeští železáři nedokázali vyrobit součástky dost přesně, navrhl ho celý ze dřeva (kovové bylo jen dno kotle, pod kterým se topilo). První takový stroj postavil roku 1812, další dva pak používal k čerpání vody z uhelného dolu a k pohonu stoupy ve sklárně.

Buquoy pobýval střídavě na zámcích v Červeném Hrádku u Chomutova a v Nových Hradech. A právě tam jednou projížděl svými lesy a jejich těžko přístupná část poblíž pramene Lužnice ho zaujala natolik, že (německy, i když česky uměl dobře) napsal **28. srpna 1838** následující příkaz:

„Mému inspektoru Františku Železnému!

Při své dnešní pochůzce v polesí lužnickém našel jsem trať II. hlavního dílu mezi pasekami č. 10 a 20, mezi potokem Almbach a dělící čarou (asi zemská hranice s Rakouskem, FH) jako prales, vzbuzující obdiv a úctu svým stavem. Vzhledem k tomu, že lesy těchto vlastností budou známy brzy jen z historického líčení, rozhodl jsem se zachovat zmíněnou lesní část jako památník dob dávno minulých názornému požitku pravých přátel přírody, vzdát se v ní veškerého lesohospodářského těžení a příkazuji Vám, abyste dalšími rozkazy uvedl tuto moji vůli v skutek, aby v této části žádné dříví se nekácelo, stelivo nehrabalo a drobné dříví nesbíralo, zkrátka, aby vše bylo ponecháno v dnešním stavu.“

Tak vznikla pralesní rezervace Žofín – nejstarší svého druhu přinejmenším ve střední Evropě. (Téměř současně založil Buquoy v sousedství podobnou rezervaci Hojná Voda.)

Vytyčená oblast čítala něco přes 170 hektarů – asi setinu plochy Novohradského panství – a obsahovala porost jedlí a smrků s příměsí buku, javoru a jilmu ve stáří 150-300, výjimečně až 400 let.

Ne všichni byli tímto činem nadšeni. Nový taxátor panství William Rowland (přijátý roku 1843 k racionalizaci lesního hospodaření) považoval rezervaci za iracionální libůstku stá-

řím vyměklého romantika a odhadl ji na 30 000 zlatých ztráty; navíc prý prales během padesáti let padne za obětí větrným a sněhovým polomům v důsledku stárí porostů.

V roce 1848 sedmašedesátiletý hrabě překvapivě podpořil pražské povstání, za což byl internován na Červeném Hrádku. Po jeho smrti roku 1851 dědic na Rowlandův návrh zmenšil chráněnou plochu stokrát. I poté se v ní ale směly zpracovávat souše a vývraty (proto rezervace nemá charakter skutečného pralesa). Absolutní zákaz těžby v rezervaci byl vydán až roku 1882.

Dnes má Žofínský prales rozlohu asi 100 hektarů a (na rozdíl od desítkrát menší Hojné Vody) je celý oploce-
ný.

Hrabě Buquoy nebo kníže Schwarzenberg (ten roku 1858 založil rezervaci Boubín) to měli jednoduché: les byl jejich a oni se jednoduše rozhodli, příkázali, a bylo.

Dnes veškeré chráněné oblasti leží na státních pozemcích (představa, že by někdo získal les s úmyslem zřítit na něm přírodní rezervaci, mi přijde úsměvná) a o jejich osudu by měli rozhodovat politici podle názoru většiny obyvatel. Ten názor se formuje ve stálém střetu idejí a peněz, vzdělání a předsudků, dlouhodobého prospěchu celku a okamžitého prospěchu jednotlivců. Seřadme si tu několik charakteristických názorových linií, přičemž v demokracii mají stejnou váhu všechny hlasy – idealistické i přízemní, sentimentální i cynické.

1. Zachovat budoucím generacím ukázkou co nejpůvodnější přírody. (Jelikož jde o hodnotu nenahraditelnou, náklady hrají podružnou roli.)
2. Budoucí lidé ztířka o přírodní rezervaci vůbec stát? (Zájem o přírodu se mění, maximem už dost možná prošel; zmasírování pohodlím internetu přírodu stále víc chápeme jako prázdnou kulisu, užžitnou věc nebo rovnou nepříteli.)
3. Rezervace ano, ale ne jako původní, chaotická a neprostupná divočina plná obtížné havěti, ale jako úhledný, idylický les pohodlně dostupný na elektrokoře. (Účelné tedy je chránit pouze přírodu apolinskou, vznešenou a krásnou.)
4. Příroda si poradí se vším, proto nemá cenu vrážet do ní peníze, kterých nikdy není dost. (Zajistit chod civilizace bude čím dál náročnější, na stále víc věcí nebude čas, chuť ani prostředky.)
5. Dokud budou vyspělé státy mít svoje rezervace, musíme je mít taky, abychom neměli ostudu. (Jak budou vypadat, je v podstatě jedno.)

Ať tak či onak, mnohem důležitější než sebevzácnější kousiček krajiny je to, jak se každý chováme k té obyčejné přírodě kolem nás. Případné rezervace pak z toho vyplynou samy.

František Houdek

Časem s vědou - září

O velkých činech vědy a techniky

Na podzim 1836 se Charles Darwin vrátil z téměř pětileté cesty kolem světa. Přivezl si vědeckého materiálu hned na několik životů. Vyploval jako pravověrný kreacionista (koneckonců vystudoval teologii), ale pohled na život v různých prostředích ho změnil. „Když jsem se coby přírodničk plavil na lodi *Beagle*, byl jsem překvapen jistými fakty v zeměpisném rozšíření ústrojenců obývajících Jižní Ameriku a v geologických vztazích nynějších a dávných obyvatel této pevniny. Tato fakta se zdála vrhat jakési světlo na vznik druhů – ono tajemství z nejtajnějších...“ Tušil, že za tím tajemstvím se skrývá pozvolný vývoj, avšak zaboha se mu nedařilo vysvětlit jednu z jeho položek. Víc než rok o tom usilovně přemýšlel, marně. Tušil už, že na počátku stojí drobné dědičné odchylky jednotlivců. Díky nim se dvě populace téhož druhu, rozdělené třeba vodním tokem, postupně vzdalují, až z nich vzniknou dva rozdílné druhy. To, na co zbývalo přijít, bylo, čím je vzdalování druhů pohaněno.

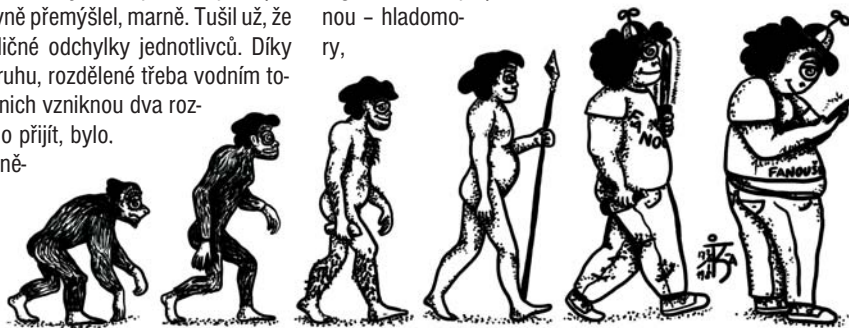
Řešení se dostavilo počátkem podzimu 1838, náhle a nečekaně, a to nad slavnou úvahou Thomase Malthuse, podle níž ničím nemožovaná lidská populace poroste rychleji než zdroje potravy tak dlouho, až jich bude nedostatek. To pak jako první odskáčou nejslabší jedinci.

Ve svých zápiscích Darwin u data **28. září 1838** zmínil četbu Malthuse a dále, aniž by přírodní výběr vysloveně jmenoval, popsal jeho účinky. „Dalo by se říci, že existuje síla, která se jako tisíc klínů snaží vtěsnat nejrůznější adaptované tvory do mezer v ekonomice přírody, nebo spíše tyto mezery vytváří tím, že vytlačuje tvory slabší. Původní příčinou všech těchto tlaků musí být snaha vybrat nejvhodnější stavbu a přizpůsobit ji probíhající změnám.“

A mnohem později ve svém životopise – který se denními zápisky místy rozchází – píše: „V říjnu 1838, tedy patnáct měsíců poté, co jsem začal se svým systematickým bádáním, jsem si náhodou pro zábavu četl Malthusův spis *O populaci*, a jelikož dlouhodobé pozorování zvyklostí zvířat a rostlin mne důkladně připravilo na ideu neustálého boje o přežití, okamžitě mne napadlo, že za takových podmínek budou výhodné odchylky zachovány a nevýhodné zaniknou. Výsledkem bude vznik nových druhů. Konečně jsem tak dospěl k teorii, podle které jsem mohl stavět.“

Jakkoli Darwin nosil svou ideu evoluce přírodním výběrem v hlavě už měsíce předtím, její vznik spojuje ve svých poznámkách právě se dnem 28. září 1838, kdy zažil onen bájný stav *docvaknutí* posledního dílu skládky. Múzičtější z historiků vědy to nazývají *malthusiánské prozření* nebo dokonce *malthusiánské zjevení*. Výsledkem bylo proslulé dílo *O vývoji druhů přírodním výběrem* z roku 1859. Ano, dvacet let trvalo, než svoji ideu vypulíroval a zveřejnil!

(Tady stojí za zmínku, že i Darwinův konkurent Alfred Wallace přišel na totéž nad stejnou knihou. Roli myšlenkového katalyzátoru v obou případech sehrál Malthusův spis *Esej o principu populace* z roku 1798. Ten velmi zjednodušeně říká: Člověk nikdy nemůže dosáhnout dokonalosti, poněvadž mu to nedovolí hlad. Hlad bude mít proto, že počet lidí poroste geometrickou řadou (1, 2, 4, 8...), zatímco množství potravin pouze řadou aritmetickou (1, 2, 3...). V řešení existují dvě cesty: Té „lidské“ (pohlavní zdrženlivost, popřípadě spotřební skromnost) Malthus moc nevěřil, poněvadž znal lidi. Spíš spoléhal na regulaci takřkající přírodou – hladomory,

epidemie, války. Jeho učení se začalo říkat *malthusiánství*.

Sám Malthus se oženil ve čtyřiceti. Zplodil tři děti, což se tehdy a v jeho vrstvě asi nejvíc blížilo prosté reprodukci.)

Historie druhého dnešního svatováclavského objevu je mnohem známější, takže jen stručně: Mikrobiolog Alexander Fleming jako pravý Skot oplýval šetrností a jen velmi nerad věci vyhazoval. Říkal: „Dejte to někam bokem. Mohlo by se to hodit.“

Během první poloviny roku 1928 coby patolog jedné londýnské nemocnice studoval stafylokoky, mikroby k lidskému tělu běžné neutrální, avšak schopné také infekce. Časem se v jeho malé laboratoři nakupila spousta nádobek s obsahy v různém stadiu nechutnosti. Když po návratu z dovolené přece jen musel krapet uklidit pro další práci, narazil **28. září 1928** na misku s mikroby, kde bujela plíseň. Každý jiný by ji vyhodil, jenže Fleming si všechno, když už to holt musel vyhodit, důkladně prohlédl. A všiml si, že kolem sametových ostrůvků plísně mikroby odumřely! Díky přítomnému kolegovi se zachoval i Flemingův bezprostřední komentář: „Tohle je legrační...“

Brzy zjistil, že štáva z plísně působí i na jiné druhy mikrobu než stafylokoky. A když se ji kolega odhodlal vypít, nic se mu nestalo.

V publikaci napřesrok v červnu Fleming podle matečné plísně *Penicillium notatum* nazval novou účinnou látku *penicilin*. Avšak teprve britští chemici Ernst Chain a Howard Florey během druhé světové války v Americe dokázali připravit penicilin dostatečně čistý a ve velkém, čímž z něj udělali lék. Všichni tři jmenovaní dostali v roce 1945 Nobelovu cenu.

František Houdek

Morfologie objevu

Třeštění letitého popularizátora 79

Dva výroční svatováclavské objevy z předchozí stránky vyvolávají řadu myšlenek nejen o vědě a objevování. Tady jsou některé do začátku čtenářova vlastního uvažování.

Jako hlavní rozdíl mezi oběma objevy asi většinu z nás napadne jejich prospěšnost. Zatímco penicilin zachránil miliony životů, přírodní evoluce „jen“ odhalila víc o přírodě, životě, člověku, aniž by vedla k nějakému přímému konkrétnímu užtku.

Flemingův případ je klasickým příkladem, kdy objev nikdo nečeká a teprve jím začne další intenzivní výzkum. Takový objev ale nespadne z nebe, potenciální objevitel – řečeno s Pasteurem – „musí dělat věci“, tedy aktivně hledat, třebaš něco úplně jiného. Pro výsledek jiný než očekávaný se ustálil výraz *serendipita*. Klasickým serendiperem byl Kolumbus – hledal Indii, našel Ameriku. Fleming zkoumal mikroby, narazil na antibiotikum. Pasteur studoval účinky mikrobů slepičího moru na kuřata, přičemž náhodou použil i starou, oslabenou kulturu – a objevil princip aktivní imunitace. Röntgen chtěl líp poznat vlastnosti výbojové trubice, objevil rentgenové záření. Becquerel hledal alternativní zdroj rentgenového záření a objevil radioaktivitu. Kammerling-Onnes první zkopalnil helium a potom ho využil k měření elektrického odporu kovů v blízkosti absolutní nuly. Objevil supravodivost.

Jestliže Flemingův nečekaný nález antibiotických účinků plísně proces objevování penicilinu zahajuje, otevírá, Darwinovo malthusiánské prozíání naproti tomu objev přírodní evoluce zavrhuje, uzavírá. Cesta k takovému rozhodujícímu, konečnému objevu bývá nezřídka trnitá, výsledek pracně naháněný. Podobných případů je ve vědě míň než těch flemingovských, ale najdou se. Archimedi, hledajícímu způsob měření čistoty zlata v královském obětním věnci, podle legendy pomohla k jeho „heuréka!“ koupel v lázni. Mendělejev se léta usilovně snažil uspořádat chemické prvky do smysluplného systému. Velmi se tím trápil. Až jednou slyšel ze sousedního pokoje svého bytu Schumannův koncert, uvědomil si funkci oktáv v hudbě a – objevil periodický zákon prvků (tam se vlastnosti zprvu opakují po osmi prvcích). Kekuleho zase pronásledovala otázka uspořádání atomů uhlíku v benzenu. Jednoho dne poklímboval před krbem, v němž všelijak tančily plameny, a v duchu uviděl, jak uhlíky v benzenu tvoří kruh.

A nyní trochu jinak. Malthus ani Darwin nemohli vědět to, co my dnes. Oba však postihli něco velkého a hlubokého. Přitom strategie jejich cest k cíli se diametrálně lišily. Malthus si

položil dva předpoklady, o nichž předpokládal, že platí (aritmetický růst zdrojů potravin, geometrický růst počtu hladových krků) a z nich pak *vydedukoval* logický závěr: Bez omezování populace jednou musí přijít hlad. Naproti tomu Darwin na cestě kolem světa nasbíral hromadu konkrétních faktů o zvířatech a ty pomocí *indukce* – s podporou Malthusova závěru coby důležité cihly do stavby evoluce – úspěšně zobecnil do „teorie, na

které se dá stavět“. Pro lidstvo je malthusiánský životně důležitý, ale pro přírodovědu je jenom jedním ze střípků v mozaice darwinismu. A když už jsme u těch teorií, pak i ony mohou stát jak na konci, tak na počátku procesu poznávání. Nečekané objevy svou teorií vždy předcházejí, pochopitelně. Co Röntgen věděl o elektronových obalech atomů, ve kterých vzniká rentgenové záření? Co Pasteur věděl o podstatě imunity? Co Becquerel o jaderných reakcích?

Cíleně dobývaným objevům naopak teorie alespoň částečně předchází. Řada chemických prvků byla předpověděna z mezer v periodické tabulce. Černé díry vypočítal už v roce 1916 Schwarzschild, první byla objevena až za 56 let. Antihmotu vypočítal Dirac v roce 1928, první antičástice (pozitron) byla objevena 1932. Pauli předpověděl neutrino roku 1930, objevena byla 1956.

Do této kapitoly spadá ještě jeden častý případ vztahu mezi tušenou existencí jevu a jeho vědeckým důkazem. V některých případech je totiž přísný příčinný důkaz, jakkoli by byl pro vědu ideální, nedosažitelný. My kupříkladu můžeme pomocí spektru „čist“ v elektronových obalech atomů a tím kauzálně a kvantitativně vysvětlit rentgenové záření. Rozhodně ale nedokážeme čist v mozku myšlenky a už vůbec ne rozfázovat kroky od vnějšího popudu k myšlence. A tak si pomáháme tím, že sledujeme velký počet případů a zjištěný vztah mezi příčinou a následkem přijmeme za důkaz alespoň pravděpodobnostně. Kupříkladu tušíme, že bohatství otupuje soucit nebo že moc korumpuje, ale dokázat to můžeme pouze tak, že testujeme velký počet lidí... Obrazně řečeno, my se od *přírodo-zpytu* či *-zkumu* uchylujeme k *přírodo-pisu* (a v popularizaci vědy – jak právě můžete vidět – až k *přírodo-pindu*). Tímto parciálně exaktním způsobem se badatelům podařilo potvrdit či vyvrátit účinky některých léků a terapeutických postupů, ale i řadu rčení, předsudků, sociologických jevů... Nádherným příkladem složitě promíchané pravděpodobnostní kauzality typu *efektu motýlích křídel* je předvídaní počasí z porůznu naměřených hodnot meteorologických veličin. Taky věda.

František Houdek

Jan Vojtíšek jako spoluautor hororů

Publikace s titulem *Sešívance* je sbírka jedenácti povídek a jednoho komiksu (*Odmaskovat*), který nakreslil slovenský grafik Dávid Marcin (*1991). Jde o horory a často erotické. Objektivně vzato hrůza erotice občas úplně ustoupí, řekl bych. Všechny příběhy a děsuplný scénář napsal Jan Vojtíšek (*1978), ale s jednou výjimkou vždy s někým; ti autoři se narodili v rozmezí let 1963-1992. Kniha je šokující, nezapomenutelná, děsí už její obálka. Podle mého názoru však pár lidí podobná obálka i odradí. Nu, to už je úděl brutálních „sešívanců“.

Hlavní autor „Honza“ Vojtíšek vydává hororový čtvrtletník *Howard*, edituje antologie a je spoluorganizátorem cyklu setkání HorrorCon. Tato dekáda 21. století mu na jeho poli patří, už mu vyšly sbírky *Z druhé strany* (2013) a *Útočiště* (2014). Vytvořil scénáře osmi komiksů a tři jeho prózy byly již zfilmovány. S Ivanem Kučerou (*1981), neboli jedním ze spoluautorů *Sešívanců*, píše román odehrávající se ve 13. století.

Úvodní povídka *Budiž ti přáno* (spoluautorkou je Sylwia Blach) má námět hodný románu. Vyplývá z toho, že jen šest stran textu působí jen jako jakýsi „mocný“ náčrt. Zhmotňování snů děvčátka přináší hrůzu. Jeho mysl je – z částečně vysvětlených příčin – plna monster. Navzdory výhradě se povídka blíží mistrosti, byť ponechala až příliš nedořečeného.

Uvnitř (spoluautorem je Martin Štefko, nakladatel knihy) je erotický příběh ve formě deníkových záznamů jisté dámy, která ve finále zatouží po vraždě noží. Zjistíte proč. Vystižen je vývoj, kterým s obměnami projdou sexuální kontakty mnoha párů, ale prvky onoho vývoje jsou drsně akcentovány.

Mrtví klauni nepijí (spoluautorem je Ivan Kučera) jsou povídkou, kterou vážný kritik označí za „silnou metaforu alkoholického deliria“. Jsem-li vážný kritik, zvažte sami. – V *pokoji* (spoluautory jsou Petr Boček a Miloslav Zubík) je erotická povídka s brutální, byť už nevyličenou pointou. Orgasmus srovnali už mnozí se smrtí, ale je to trochu klišé. O smrti přece nikdo dodatečně nereferuje, zatímco o orgasmech (někdy) ano. Právě tohle ovšem povídka nezhledňuje.

Pusť mě ven (spoluautorem je Mark E. Pocha, což zní jako pseudonym) přináší další porci erotiky a násilí. Pocha je knihou v nadsázce označován jako „největší slovenský rétorický psychopat a samozvaný Charles Manson československé fantasty“. V podstatě to sedí.

Povídka *My, kteří kráčíme stíny* (spoluautor si říká Robert Poupátka a je nejmladším autorem publikace) je uvedena tímto mottem z *Draculy*: „V životě jsou stíny, ale také světla; vy jste jedním z oněch světél.“ Ale Abraham Stoker dotýká slova chápal nejspíš co hold charismatu, ba možná i charismatu některých mužů, a kdyby četl tuto kruté erotickou povídku, obsahující explicitní násilí, asi by se „složil“.

Setři mě (spoluautor se jmenuje Janko Iša) je další příklad příběhu, kde jde prvořadě o sex, druhořadě o násilí spojené se sexem a teprve za třetí o horor. Hrdinkou alias objektem chůce je snad socha, snad ještě cosi jiného.

Funeral Blues (spoluautorem je Svatopluk Doseděl) představuje kvalitní text upomínající mj. na Ballardovo *Crash*. Spoluautor (*1968) je dosti znám, avšak jako mistr hororu dodnes nedoceněn.

O chlapečkovi, kterému uletěl ptáček (spoluautorem je Lukasz Radecki) je realistické „gore“, jež věru neuskousne každý. Následuje erotická povídka *Nezhasínej*. Má z celé knihy nejbližší k science fiction. Je-li totiž někdo „potrefen“ bleskem (což je mj. oslnivá záře), může se mu stát... To si už přečtete. Text zaujme autentičností a umístěním části děje do Dubaje. Nevznikal lehce. Spoluautorka Kristina Haidingerová (*1980) se vzpouzela. Hodně. Nenacházeli s Honzou Vojtíškem v tomto ringu tutéž notu. Kristina píše od třinácti let a roku 2014 debutovala románem *Ti nepohřbení*. Již jeho znělý název svědčí o Kristinině citu. Druhá, až dosud nevydaná část téže knihy se pracovně jmenuje *Děti Raummy*. To už tak není. Ale mohu se v bouři mýlit.

Roku 2016 byl pak vydán Kristinin historický román *Richardovy živé hračky* a dotýká se i redaktorkou webových stránek *Děti noci* a *Vanili.cz*. Co víc, rovněž hezky kreslí a ilustruje. Bez spoluautora (jímž měla původně být právě Kristina) napsal Vojtíšek jen závěrečnou povídku či spíše úvahu *Dotma*. – Autor předmluvy ke knize Milan Žáček (*1974) je nepochybně vynikající překladatel Stephena Kinga, Lovecrafta, Simmonse i Cliva Barkera a dalších a rovněž je schopný nakladatel (nakladatelství Carcosa), ale zmíněnou předmluvu psal rychle a stylem „co mě zrovna napadne a vracet se k tomu už nebudu“. Navíc nutno říct, že navazování na díla jiných a spoluautorství je *velice* běžný akt, i proč nad ním tak nesmírně žasnout? I dávní Scortia/Robinson psali v jistém smyslu horory, ne?

Sešívance jsem přečetl trochu užasle a věru nejsou zrovna knížkou pro děti. Některé povídky podle mého názoru taky trpí tím, čemu říkám detailismus. Pramení z (chvályhodné) snahy pečlivě budovat atmosféru, ale někdy bezděky „vypočítává“ samozřejmosti. Z hlediska psychologa by pak, dodám, někteří z autorů *Sešívanců* stáli za pozornost. To se ale dá říct o veškerých pravých spisovatelích a je to – fakticky – klad.

Některé sekvence knihy ovšem sklouzly, řekl bych, až k pornografii, což bude zábranou v očích mnohého slovutného literárního badatele. Je však těžké určovat, kdy je co samoučelné, a koneckonců zůstává otázkou, co je na samoučelnosti (např. právě erotických scén) zase tak špatného.

Hlavní autor závěrem poměrně podrobně a nepochybně, že zajímavě vypráví o genezi všech povídek i genezi onoho komiksu. Myslím, že psát něco s někým je boj, a tedy nakonec únava. Psaní je od přírody spíš samotářské zaměstnání a *Sešívance* tedy zůstanou jednou z výjimek.

Ivo Fencel
Jan Vojtíšek a 12 spoluautorů: *Sešívance*. Předmluva Milan Žáček. Ilustrace Anna Korbelová a Dávid Marcin. V edici *Golden Dog* vydalo nakladatelství Martin Štefko. Český Krumlov 2018. 278 str.

Sci-fi & Fantasy klub ZEBRA vyhlašuje
devatenáctý ročník literární soutěže

Zlatá zebra

Letos na téma **Ráj vypadal jinak**.

Práce splňující následující kritéria:

- ✓ v textu bude alespoň jednou použito slovo ZEBRA
- ✓ bude zpracována formou sci-fi povídky o rozsahu do 50 normostran
- ✓ nebyla dosud publikována v oficiálním tisku (tolerujeme otištění ve fanzinu)
- ✓ ilustrace (nejlépe pérovka) může zvýšit Vaši šanci (takzvaný povolený lobbying)

zasílejte do 31. 10. 2018 na zлата.zebra@arbez.cz, případně:
SFK Zebra, Pavel Štarha, Stružinec 16, 582 63 Žďirec n. D.

Hodnocení probíhá anonymně.

- ✓ vyhlášení výsledků proběhne na Fénixconu v Brně
- ✓ vítěz obdrží pamětní plastiku Zlaté zebry '18, několik knih a sborník
- ✓ věcné ceny včetně sborníku obdrží i přispěvatelé umístění na 2. a 3. místě
- ✓ každý účastník soutěže má nárok na jeden sborník za poloviční cenu
- ✓ ve sborníku budou otištěny minimálně první tři povídky, další pak do celkového rozsahu 50 stran

Sfk Zebra si vyhrazuje právo na publikaci příspěvků, prosíme o upozornění, nesouhlasíte-li s publikací na www.zz.arbez.cz.

Organizátoři mohou ze soutěže vyřadit práci, která by podle nich mohla být v rozporu se zákony ČR!

Zasláním příspěvku berou účastníci na vědomí, že se zapojují do nevýdělečné soutěže. Sborníky jsou prodávány za cenu výrobních nákladů, ceny pro vítěze dotují členové sfk Zebra.

Toto vyhlášení, historické výsledky a časem snad i víc najdete na www.zz.arbez.cz.

Doktor

Antologie Androgin

Jak jsem už psal minule: Jarda Olša, jr. s mou pomocí shromáždil kolekci původní české a slovenské SF/F jako dar českých fantastů japonské bohemistice.

Na konci září vyjde v Tokiu antologie české SF v japonštině **Androgin**, její křest se koná v Českém centru (součást české ambasády) 17. října od 19 hod. a Jeho Excellence zde bude přednášet o dějinách české sci-fi a při té příležitosti předá dar, do kterého přispěla nakladatelství Albatros, Argo, Epocha, Host, Millennium Publishing, Poutník a Triton...

J. Olša jr. si u mě knihy vyzvedl 7. září, byly jich dvě krabice, od té doby vím, že se do banánovky vejde 25 kg knih, a pokud jich tam potřebujete dostat 30 kg, jak je při letecké dopravě neekonomičtější, musíte ještě pár vrstev přidat a víko jen vytvoří „čepici“.

Zdeněk Rampas

NON FICTION Nikolaj N. Nikulin V první linii

Z Leningradu až do Berlína

Pokud jste jako já z generace, do které se hrdinství sovětských vojáků cpalo horem dolem, můžete si podobně jako já myslet, že už vás nějaké historky z východní fronty jen těžko překvapí.

N. N. Nikulin ale psal své zápisky pro sebe a opovážil se je někomu ukázat až těsně před rozpadem Sovětského svazu, a to je asi hlavní důvod, proč se tolik liší od všech textů, jejichž autoři věřili nebo doufali, že si je přečte širší veřejnost. Autor nešetřil armádu, její velení, sovětskou společnost ani sebe. Ví, byl u toho, že se ve zvířecích podmínkách z lidí stává zvěř.

Zkreslení vzpomínek na válku je dané i tím, že vzpomínat mohou jen živí, a zde přežívali obvykle ti nejhorší: dohlížitelé zajišťující, aby ti ostatní zemřeli jako hrdinové.

Veteráni, které jsem potkával, byli většinou velice konzervativní lidé. Mělo to několik příčin. Na živu totiž zůstali hlavně tyloví pracovníci a důstojníci. Tedy ne ti, kteří umírali, ale ti, kteří je posílali na smrt. A politrucci. To byli většinou stalinisti, svým založením i výchovou. Objektivně pochopit, co znamenala válka, prostě nemohli. Tupost, zesílená sklerózou, je neprůstředná. Naopak: ti, kteří o něčem přemýšlejí a prožívají to, co bylo (a není jich tak málo), jsou navždy traumatizováni strachem: zbytečně nežvaní, mlčí. I já jsem pocítil ten nepřekonatelný strach. V mé hlavě pracoval jakýsi omezovač, který mi nedovolil překročit určitý rámec. I při psaní těchto řádků jsem bojoval s obvyklým tajným strachem: to si odskáču!

Nikulin narušuje i Rusy pěstovaný mýtus o technologické převaze a přesile německých vojsk. Protože se Rusko od svého poněkud nesportovního vítězství nad Napoleonem nemůže pochlibit žádným větším úspěchem, vynášejí Hitlerovy divize na pozice bohů války, aby pak ruské vítězství bylo ještě zářivější. Ve skutečnosti byla většina německých úspěchů způsobena sovětskou neschopností, která se musela potýkat s prostou profesionalitou důstojníků, kteří směli konat tak, aby vítězili s co nejmenšími ztrátami. Ne tak na sovětské straně, kde se vojáci i důstojníci museli více bát vlastních než nepřítelů.

Po válce jsem žádná mohutná opevnění na německé straně nenašel. Vše bylo uděláno ze dřeva a z hlíny, beton téměř nepoužívali. Ale při tom vše dobře promysleli a propočítali,

takže naše grandiózní nasazení se obracelo v hromady mrtvol. Samozřejmě zde padly nejlepší německé divize, ale kolik jsme za to zaplatili! Vidíš pole poseté kostmi a vzpomínáš, jak po frontových silničkách šly pluk za plukem, divize za divizí, tanky, děla, povozy – vpřed!!! A zpátky? Jenom ranění: pěšky, na povozech, na vlecích, na nosítkách.

ZR

Nikolaj N. Nikulin: V první linii, Elka Press, Praha 2018, překlad Oldřich John, 240 str., 359 Kč

